

Kjent og kjært eller rart og sært?

En kvalitativ brukerundersøkelse av DKS for ungdomsskoletrinnet i Buskerud

MARI TORVIK HEIAN, ÅSNE DAHL HAUGSEVJE OG OLE MARIUS HYLLAND

TF-rapport nr. 375

2016

Tittel: Kjent og nært eller rart og sært?
Undertittel: En kvalitativ brukerundersøkelse av DKS for ungdomsskoletrinnet i Buskerud
TF-rapport nr: 375
Forfattere: Mari Torvik Heian, Åsne Dahl Haugsevje og Ole Marius Hylland
Dato: 08.01.2016
ISBN: 978-82-7401-924-9
ISSN: 1891-053X
Pris: 130,- (Kan lastes ned gratis fra www.telemarksforskning.no)
Framsidedfoto: Foto fra kunstutstillingen Kunstnøtter produsert av Buskerud Kunstsenter. Kunstner Gunhild Vatn. Hentet fra DKS Buskerud sine hjemmesider: http://dks-buskerud.no/produksjon_15073.
Prosjekt: En kvalitativ brukerundersøkelse av DKS for ungdomsskoletrinnet i Buskerud
Prosjektnr.: 20150730
Prosjektleder: Mari Torvik Heian
Oppdragsgiver: Buskerud fylkeskommune

Spørsmål om denne rapporten kan rettes til:

Telemarksforskning
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf: +47 35 06 15 00
www.telemarksforskning.no

Resymé:

I denne rapporten presenterer vi resultatene fra en kvalitativ undersøkelse av brukernes erfaringer med DKS-tilbudet ved ungdomsskoler i Buskerud. Under-søkelsen viser at DKS i Buskerud er et positivt tilskudd til ungdomsskoletilværelsen. Både elever og lærere opplever tilbudet som profesjonelt og av god kvalitet, og 15 år etter innføringen er tilbudet fra DKS i Buskerud godt innarbeidet i ungdomsskolene. Samtidig er det fortsatt noen utfordringer knyttet til DKS i Buskerud både når det gjelder innholdet i tilbudet, relevansen for målgruppen og integreringen av DKS-tilbudet i undervisningen.

Mari Torvik Heian er sosiolog med utdannelse fra Universitetet i Bergen. Heian har vært ansatt ved Telemarksforskning siden 2005 og har erfaring fra forskningsprosjekter både på kulturområdet og på andre områder. Siden 2007 har hun hatt kulturpolitikk som sitt forskningsområde og er i ferd med å fullføre en doktorgrad om norske kunstneres arbeids- og inntektsforhold.

Åsne Dahl Haugsevje er kulturviter med utdannelse fra Universitetet i Bergen, med hovedfag i kulturvitenskap, og har arbeidet som forsker ved Telemarksforskning siden 2013. Hun har erfaring fra forskning og utredning innenfor flere ulike kunst- og kulturpolitiske emner, blant annet kultur for barn og unge, kunstpolitikk, regional filmpolitikk, museum og kulturnæring.

Ole Marius Hylland er kulturhistoriker med utdannelse fra Universitetet i Oslo. Han har hovedfag i folkloristikk og doktorgrad i kulturhistorie. Hylland har arbeidet ved Telemarksforskning siden 2008 og er forsker 1 og fagkoordinator for kulturområdet ved instituttet. Han har skrevet flere artikler om kulturpolitiske og kulturhistoriske emner.

Forord

Buskerud fylkeskommune utlyste sommeren 2015 et oppdrag om å gjennomføre en brukerundersøkelse av Den kulturelle skolesekken (DKS) for ungdomstrinnet i Buskerud. Telemarksforskning ble tildelt oppdraget, og denne rapporten er resultatet av undersøkelsen. Arbeidet med undersøkelsen er gjennomført i perioden august 2015 til januar 2016.

Tre forskere ved Telemarksforskning har arbeidet med dette oppdraget. Mari Torvik Heian har vært prosjektleder, Åsne Dahl Haugsevje og Ole Marius Hylland har vært prosjektmedarbeidere. Den største delen av det empiriske og analytiske arbeidet er gjennomført av Heian og Haugsevje. Hylland har arbeidet med oversikten over DKS-tilbudet i Buskerud, basert på tall fra det digitale verktøyet Ksys og fra statistikk fra DKS sentralt.

Det empiriske materialet som danner grunnlaget for denne rapporten består av kvalitative intervjuer. Vi vil gjerne få takke alle våre informanter for at de har vært villige til å bruke av sin tid og dele sine erfaringer med oss. Til sist vil vi takke vår oppdragsgiver, Buskerud fylkeskommune, for konstruktivt samarbeid og god dialog underveis.

Bø, 8. januar 2016

Mari Torvik Heian

Prosjektleder

Innhold

1. Innledning.....	7
1.1 Kunnskap om kunst for barn og unge	7
1.2 Om DKS.....	9
1.3 DKS Buskerud	9
2. Problemstillinger og metode.....	12
2.1 Hva har vi undersøkt?	12
2.2 Hvem er undersøkelsen rettet mot?	13
2.2.1 Gruppeintervju med elevene	13
2.2.2 Intervjuer med kulturkontakter	14
2.2.3 Intervju med representant for DKS Buskerud	15
2.3 Forskningsetikk	15
3. Erfaringene med DKS Buskerud.....	16
3.1 Kunstnerisk kvalitet og innhold.....	16
3.2 Relevans for målgruppa.....	21
3.3 Potensiale for læring.....	24
3.4 Organisering og logistikk.....	25
3.5 DKS' rolle og status i skolene	28
3.6 Oppsummering.....	29
4. DKS-tilbud i Buskerud 2013-2015.....	31
4.1 Fylkeskommunale DKS-produksjoner	31
4.2 Kommunale DKS-produksjoner.....	35
4.3 Oppsummering.....	37
5. Sammendrag og konklusjoner.....	39
5.1 Vurdering av DKS-tilbudets innhold.....	40
5.2 Relevans for målgruppen	40
5.3 DKS' potensiale for læring.....	41
5.4 Organisering og logistikk.....	41

5.5	DKS' rolle og status i skolen	42
5.6	Er målsettingene oppfylt?	42
5.7	Sluttkommentar	43

1. Innledning

Den kulturelle skolesekken (DKS) har eksistert i femten år og er til nå den største i rekken av nasjonale kulturpolitiske satsinger for barn og unge. I denne rapporten presenterer vi resultatene fra en undersøkelse av brukernes erfaringer med DKS-tilbudet ved ungdomsskoler i Buskerud. Resultatene sees i lys av eksisterende kunnskap om kunst for barn og unge generelt og DKS-satsingen spesielt.

I dette kapittelet beskriver vi først den eksisterende kunnskapsproduksjonen på området kunst for barn og unge. Deretter redegjør vi kort for nasjonale målsettinger og føringer for DKS-satsingen, samt for hvordan ordningen organiseres i Buskerud.

I kapittel 2 tar vi for oss problemstillinger og metode: Hva vi har undersøkt og hvem undersøkelsen er rettet mot. Kapittel tre presenterer resultatene fra brukerundersøkelsen – erfaringene med DKS-tilbudet til ungdomsskoletrinnet i Buskerud. Kapittel fire gir en oversikt over hvilke DKS-produksjoner som er tilbudt i Buskerud. Rapportens siste kapittel, kapittel fem, består av et sammendrag med hovedkonklusjoner.

1.1 Kunnskap om kunst for barn og unge

Før 1960-tallet ble ikke barn og unge betraktet som en egen kulturpolitisk målgruppe. Men siden da har nasjonale satsinger, som etableringen av kommunale musikkskoler på 1960-tallet, Rikskonsertene (fra 1968) og Den kulturelle skolesekken (fra 2001) vært sentrale i utviklingen av barn og unge som et eget kulturpolitisk satsingsområde.

Parallelt med utviklingen av barn og unge som et eget kulturpolitisk område, har dette også vokst fram som et eget kunnskapsområde, gjennom både akademisk grunnforskning, utredninger og konkrete prosjektevalueringer. Bidragene har kommet fra forskjellige fagmiljøer med bakgrunn i ulike fagtradisjoner. Vi kan grovt dele inn den forskningsbaserte kunnskapen i tre tradisjoner som i varierende grad har vært i dialog med hverandre (Hylland et al. 2011):

- 1) (kunst)pedagogikken, som særlig vektlegger barnet og barnets møte med kunst,
- 2) estetikken eller det vi kan kalle en kunstfaglig fagtradisjon som fokuserer på kunstens møte med barnet, og
- 3) kultursosiologien som studerer kulturfeltets organisering av arbeidet med barn og kunst, samt kulturpolitisk ideologi og praksis.

Mye av kunnskapsutviklingen om kultur og kulturpolitikk rettet mot barn og unge springer ut fra utredninger om og evalueringer av ulike kulturpolitiske tiltak. Norsk kulturråd har vært en sentral aktør, fordi mange av tiltakene rettet mot barn og unge har både blitt iverksatt og evaluert i regi av dem (jf. Borgen 2001, 2003a, 2005, Haukelien 2007, Berg Simonsen et al. 2008).

Den kulturelle skolesekken (DKS), står imidlertid i en særstilling, både som kulturpolitisk tiltak og som emne for kunnskapsutvikling om kunst for barn og unge. Nedenfor har vi listet opp noen eksempler på viktige bidrag til kunnskapsutviklingen på området kunst for barn og unge:

- Evalueringer: f.eks. Borgen og Brandt 2006, Haukelien og Kleppe 2009, Haugsevje 2002
- Utredninger: Aslaksen et al. 2003, Lidén 2004
- Stortingsmeldinger: St.meld. nr. 38 og 39 (2002-2003) og St.meld. nr. 8 (2007-2008)
- Hovedfags- og masteroppgaver: Dalaaker 2007, Evjen 2005, Rørosgaard 2006 og Nyrud 2008
- Doktorgrads-/phd-avhandlinger: Bjørnsen 2009, Digranes 2009
- Andre forskningsbidrag: f.eks. Borgen 2003b, Breivik og Christophersen 2013.

Disse bidragene som er gjengitt over, er skrevet med ulike utgangspunkt: *Evalueringene* har vurdert enkeltprosjekters eller helhetens resultater i forhold til intensjonene, *utredningene* har vurdert prinsipielle sider ved gjennomføringen og videreføringen av DKS, *stortingsmeldingene* har presentert det sittende kulturdepartements prinsipper for videreføring av DKS, og *forskningsbidragene* (som også inkluderer masteroppgaver og avhandlinger) har formidlet analytisk og teoribasert kunnskap om utvalgte sider ved DKS eller ordningen som helhet (Hylland m.fl. 2011:16ff).

Hovedtrekkene i evaluerings- og utredningslitteraturen kan oppsummeres i disse punktene (Hylland et al. 2011):

- Mål om å utvikle kvalitetsbegrepet og forsøke å gi et svar på spørsmålet om hva som er bra kunst for barn og unge.
- Kommunikasjonen og formidlingen av kunsten er viktig.
- Barn og unge har blitt langt mer synlige som kulturpolitisk målgruppe, samtidig som forståelsen av barn og unge som en annerledes målgruppe forsterkes.
- Problemstillingene ved formidling av kunst til barn og unge er mange av de samme som ved kunstformidling generelt.
- Kunstaktører har vist til dels liten interesse for betydningen av kunnskap om barn som målgruppe for kunsten.
- Samarbeid mellom og samforståelse på tvers av pedagogiske og kunstneriske perspektiver er en løpende utfordring.
- Kunstnere som har kompetanse på og forståelse for samspill med barn kan skape gode kunstmøter og resultater.
- Det er en utfordring å produsere kunst som både skal tilfredsstillе profesjonelle kunstkriterier og involvere egenaktivitet for og dialog med barn (ibid.).

Den foreliggende forskningen danner en relevant bakgrunn for å forstå DKS som ordning både nasjonalt og lokalt, også i Buskerud. Vi har også dratt veksler på våre erfaringer fra det pågående forskningsprosjektet Kultur for å delta, der vi har skaffet oss god kunnskap om barn og unges kulturbruk i Drammen kommune. Prosjektet omhandler primært kulturbruk på fritida, men inkluderer også to case der skolearenaen står i sentrum. Som del av relevant bakgrunnskunnskap inngår også evalueringen av DKS Buskerud som Synovate gjennomførte i 2011 (Johannesen og Sørensen 2011). Den konkluderte med at de involverte aktørene (kultur- og kommunekontakter,

lærere og rektorer i grunnskolen) i stor grad var fornøyd med DKS-tilbudet, både når det gjaldt organisering, faglig innhold og kulturelt utbytte for elevene. Evalueringen viste videre at skolene i varierende grad knyttet kunstopplevelsene til overordnede læringsmål. Det var dessuten ulike syn på i hvilken grad det var ønskelig å integrerte DKS-tilbudene i undervisningen. I følge evalueringen ble det profesjonelle nivået på DKS-tilbudene i stor grad vurdert som høyt, men at tilbudene ikke alltid evnet å treffe de aktuelle målgruppene (jf. Breivik og Christophersen 2013).

1.2 Om DKS

Den kulturelle skolesekken (DKS) har vært en del av regjeringens kulturpolitiske satsing siden 2001 og tilbyr norske skoleelever profesjonell kunst og kultur innenfor scenekunst, visuell kunst, musikk, film, litteratur og kulturarv. Kulturtilbudene skal vise hele bredden av kulturuttrykk og være av høy kvalitet, slik at «elevene og skolene gjennom ordningen skal få mulighet til å oppleve, gjøre seg kjent med og utvikle forståelse for profesjonell kunst- og kulturuttrykk av alle slag».

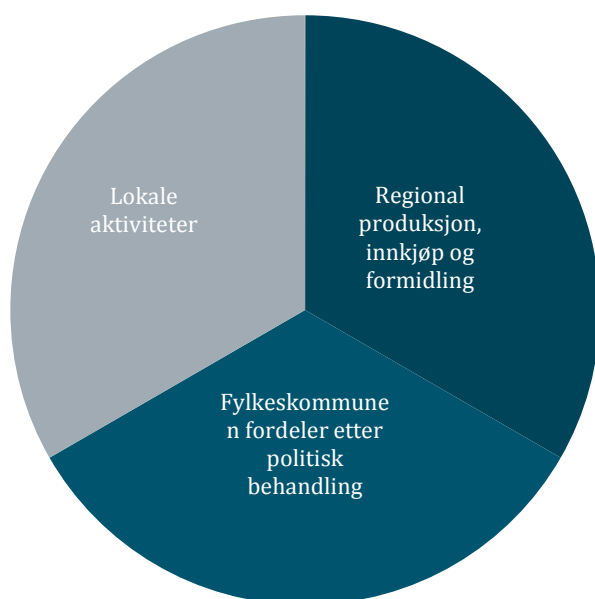
Den kulturelle skolesekken er forankret både på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå som et samarbeidsprosjekt mellom kultur- og opplæringssektoren. DKS omfatter alle skoler i Norge. Fylkeskommunen er ansvarlig for koordineringen regionalt, men kommunene har også mulighet til å utvikle sitt eget program. Den kulturelle skolesekken finansieres av spillemidler som fordeles av Kulturdepartementet til fylkeskommunene. Spillemidlene skal ikke brukes til administrasjon – alt skal gå til kunst og kultur. Med andre ord besørger fylker og kommuner administrasjonen selv, og en del fylker og kommuner bevilger i tillegg ekstra midler til produksjon av kunst og kultur.

Hvordan skolesekken organiseres på regionalt og lokalt nivå varierer, men felles er at en tredjedel av midlene skal gå direkte ut til kommunene, en tredjedel skal forvaltes av fylkeskommunene og en tredjedel skal fylkeskommunen være fri til å fordele. I noen fylker er det også noen kommuner som selv har valgt å ta hele ansvaret for administrering av skolesekken. Disse såkalte direktekommunene mottar hele potten uten fordeling via fylkeskommunen. Det gjelder ingen kommuner i Buskerud.

Alle kunstformer i skolesekken har nasjonale aktører som skal sikre kvaliteten og utvikle sine områder. Rikskonsertene er nasjonal aktør for musikk; Film og Kino for film; Scenekunstbruket for scenekunst; Litteraturbruket og Norsk forfattersentrum for litteratur; Norsk kulturråd for kulturarv og Nasjonalmuseet for visuell kunst.

1.3 DKS Buskerud

I tråd med nasjonale føringer for DKS er fordelingen av midlene i Buskerud, som i andre fylker, altså tredelt: Kommunene får tildelt 1/3 til lokale aktiviteter. 1/3 forvaltes av fylkeskommunen til regional produksjon, innkjøp av produksjoner og formidling av tilbudet. Den siste tredjedelen kan benyttes av fylket etter egne vurderinger (etter årlig politisk behandling i hovedutvalget for kultur, idrett og folkehelse).

Figur 1. Fordeling av DKS-midler.

DKS Buskerud er videre organisert i en produsentgruppe og DKS-administrasjonen i Buskerud fylkeskommune. Dette er en type organisering som Buskerud har til felles med mange av de øvrige fylkene. DKS-administrasjonen i fylkeskommunen har det overordnede ansvaret for videreutvikling og kvalitetssikring av det regionale tilbudet og skal følge opp politiske vedtak og føringer fra sentrale myndigheter. I administrasjonen er det ansatt en DKS-koordinator og en turnékoordinator.

Produsentgruppen i fylket står kunstnerisk ansvarlig for innholdet i DKS-tilbudet og består av produsenter for de viktigste kunstuttrykkene som formidles innenfor DKS. Buskerud fylkesbibliotek har ansvaret for litteratur. Buskerud Kunstsenter/Pilotgalleriet har ansvar for visuell kunst. På scenekunstheltet er Brageteateret ansvarlig produsent. På musikkfeltet er det Rikskonsertene som er ansvarlig, i samarbeid med en regionalt oppnevnt musikkprodusent.

Hver kommune har oppnevnt en kommunekontakt, som har ansvaret for å utarbeide lokale DKS-planer og sørge for at disse blir politisk vedtatt. Kommunekontakten koordinerer det lokale tilbudet, i samspill med det regionale tilbudet fra fylkeskommunen og har ansvar for å bidra til god informasjonsflyt mellom fylkeskommunen og skolene.

Skolene som er med i DKS-ordningen har en kulturkontakt med ansvar å forberede og legge til rette for DKS-besøk. Rektor er i utgangspunktet skolens kulturkontakt, men han eller hun delegerer denne funksjonen ofte til andre. Kulturkontaktene skal samarbeide med kommunekontakten og fylkets turnékoordinator.

Noen skoler har også en ordning hvor elver er kulturverter. Kulturvertene har praktiske oppgaver knyttet til DKS-besøk, som å henge opp plakater på forhånd, ønske artistene velkommen, bistå i bæring og rigging mm.

Strategiplanen for DKS Buskerud har satt opp tre overordnede mål:¹

- 1) Medvirke til at elever får oppleve et profesjonelt kunst- og kulturtilbud.
- 2) Medvirke til å utvikle en helhetlig innlemmelse av kunstneriske og kulturelle uttrykk i realiseringen av skolens læringsmål.
- 3) Formidle kunst og kultur på en måte som gir elevene verdifulle opplevelser og setter elevene i stand til å møte kulturelle utfordringer i dag og i fremtiden på en reflektert og konstruktiv måte.

Disse målsettingene er i tråd med nasjonale mål og prinsipper for DKS slik de er formulert i Stortingsmelding nr. 8 (2007-2008) - *Kulturell skulesekk for framtida*. I brukerundersøkelsen ser vi disse målsettingene opp mot erfaringer elever og ansatte ved skolene (kulturkontakter) har med ordningen.

¹ I 2012 vedtok hovedutvalget for kultur, idrett og folkehelse og Hovedutvalget for utdanningssektoren i Buskerud strategiplanen for Den kulturelle skulesekken 2013-2016.

2. Problemstillinger og metode

I dette kapittelet beskriver vi hvilke problemstillinger som har ligget til grunn for brukerundersøkelsen, og hvordan vi har gjennomført den. Først beskriver vi hovedproblemstillinger og temaer. Deretter redegjør vi for hvordan vi har gjort utvalget av informanter og hvilke forskningsmetoder vi har benyttet, samt hvordan vi har forholdt oss til forskningsetiske retningslinjer for forskning på barn.

2.1 Hva har vi undersøkt?

I denne undersøkelsen er det mottakerne av DKS-tilbudet, det vil si skolene – med sine elever og kulturkontakter – og deres vurderinger som står i fokus. Vi har tatt utgangspunkt i to hovedspørsmål:

- 1) I hvilken grad svarer DKS-tilbudet i fylket til målsetningene for DKS Buskerud?
- 2) I hvilken grad oppfyller tilbudet intensjonene om å gi gode kulturopplevelser til ungdomsskoleelevene?

Vi har undersøkt mottakernes erfaringer med både organiseringen av ordningen og av hvordan selve innholdet av tilbudet oppleves gjennom samtaler med elever og lærere/kulturkontakter. Spørsmålene rettet mot elevene kan sorteres etter fire hovedtema: 1) kunstnerisk innhold; 2) DKS' potensiale for læring; 3) organisering og logistikk i forbindelse med DKS-tilbudet og 4) relevans for målgruppen. Spørsmålene som er rettet mot kulturkontakter kan sorteres under de samme fire punktene, men med ett tema i tillegg: 5) DKS' funksjon og status i skolene. Dette er illustrert i tabell 1 nedenfor.

Tabell 1. Hovedtemaer for undersøkelsen.

Hovedtema for undersøkelsen	Elever	Kulturkontakt/lærer
1 - Kunstnerisk/kulturelt innhold	X	X
2 - DKS' potensiale for læring	X	X
3 - Organisering/logistikk	X	X
4 - Relevans for målgruppen	X	X
5 - DKS' funksjon og status i skolene		X

Tematikken i denne undersøkelsen er delvis overlappende med temaene i evalueringen av DKS Buskerud fra 2011 (Johannesen og Sørensen 2011). Dette var imidlertid ikke en ren brukerundersøkelse.

En svakhet med rene brukerundersøkelser med et begrenset omfang, kan være at perspektivene fra leverandørsiden ikke blir vektlagt. Leverandørsiden vil i denne sammenhengen si kunstnerne og DKS Buskerud. Vi har imidlertid gjennomført intervju med en representant for DKS Buskerud. I analysen av datamaterialet har vi dessuten basert oss på kunnskap og erfaringer fra vår tidligere forskning med kunst for barn og unge som tema, der vi også har kunstnernes perspektiver som en forståelsesramme.

2.2 Hvem er undersøkelsen rettet mot?

Det er til sammen 55 skoler i Buskerud med elever mellom 8. og 10. trinn. De fleste av disse er rene ungdomsskoler, mens enkelte er såkalte 1-10-skoler, med alle trinn fra første til tiende. Til sammen er det rundt 10 000 elever på ungdomsskoletrinnet i Buskerud.

Brukerundersøkelsen har hatt en kvalitativ metodisk tilnærming. Det innebærer at vi har gjennomført gruppesamtaler med elever og enkeltintervju med kulturkontakter fra fem ulike skoler i Buskerud. Disse intervjuene utgjør størsteparten av datamaterialet. For å få oversikt over tilbudet i fylket har vi i tillegg brukt sentrale dokumenter, f.eks. handlingsplan for DKS Buskerud, turné- og programplaner, samt benyttet det nettbaserte databaseverktøyet Ksys. For å få oversikt over det kommunale DKS-tilbudet i de fem kommunene vi har besøkt, har vi også gjennomført korte samtaler med kommunekontaktene. I tillegg har vi gjort enkeltintervju med én representant fra DKS Buskerud.

Enkeltintervjuene med kulturkontakter, kommunekontakter og representant for DKS Buskerud er gjennomført over telefon. Gruppesamtalene med elever er gjennomført ansikt til ansikt på hver enkelt skole.

Av hensyn til informantenes rett til personvern ønsker vi ikke å benevne kommuner eller skoler ved navn, men vi har valgt ut fem skoler ut fra ønske om spredning i demografi, skolestørrelse og skoleeierskap.

2.2.1 Gruppeintervju med elevene

Som mennesker med ulike bakgrunner og referanserammer, opplever vi kunst og kultur på ulike måter. Vi har også ulike forutsetninger for å sette ord på opplevelsene. Ikke alle kunstopplevelser lar seg beskrive verbalt. I noen tilfeller vil man også føle at opplevelsene forringes dersom man blir tvunget til å beskrive dem med ord. Samtaler om kunstopplevelser og kulturmøter er derfor en krevende øvelse. I denne undersøkelsen har vi basert oss på våre erfaringer med gruppeintervjuer og filosofiske samtaler med barn og unge om kunst og kulturopplevelser.

Filosofisk samtale er en metode som regnes grunnlagt av Matthew Lipman på 1960-tallet, der målet er å fremme kritisk tenkning, moralske og sosiale verdier som kan utvikle et demokratisk samfunn. Deltakerne, eller et «undersøkende fellesskap» går i dialog med hverandre og undersøker begreper, meninger og holdninger, med utgangspunkt i en tekst, et bilde eller en aktivitet. Dialogen mellom spørsmål og svar er den sentrale metoden og gode grunner og konsistens er viktige stikkord. Hensikten er å få barna til å reflektere over eksistensielle og moralske spørsmål (Børresen og Malmhøster 2003). Denne samtaleformen er tatt i bruk både i barnehager, skoler, museer og andre institusjoner, for å legge til rette for at barn kan få utvikle sine egne tanker og oppdage seg selv som individer i et fellesskap, og for å bidra til at de kan utvikle seg til å bli medvirkende, samhandlende subjekter og lære seg selv bedre å kjenne (jf. Olsholt et al. 2008:23). Filosofisk samtale i sin opprinnelige form er for vidtrekkende for en undersøkelse av denne størrelsen, både i omfang og formål. Samtidig har vi erfart at det er sider ved denne metoden som kan ha verdi nettopp for denne type undersøkelser (jf. Haugsevje et al. 2015). Vi har derfor tatt utgangspunkt i ordinær gruppeintervjumetode, men har latt oss inspirere av teknikker som tradisjonelt har vært benyttet som del av metoden filosofisk samtale. For en utdypet beskrivelse av forskjellene mellom disse to samtaleformene, se Haugsevje et al. 2015.

Gjennom elementer fra filosofisk samtale har vi søkt å innhente elevenes refleksjoner omkring de opplevelsene de har hatt gjennom DKS-tilbudet. Gjennom mer ordinære gruppeintervjuteknikker, har vi fått elevenes vurderinger av og holdninger til de sidene av DKS-tilbudet som ikke handler om selve innholdet i produksjonene, dvs. det som har med organisering, lokalisering, kulturverter, læring m.m. å gjøre. Gruppesamtalene med elevene er gjennomført med gruppestørrelser på 5-7 elever, og har vart én skoletime. Samtalene har sentrert seg om DKS-tilbud de har hatt i nær fortid, men også om tilbud de har hatt så langt som to år tilbake i tid. Til sammen har vi intervjuet i overkant av 30 elever. For å friske opp elevenes minner, har de i løpet av samtalene fått se korte videoklipp, hørt musikkfiler og sett bilder av artister og kunstverk, fra konserter, forestillinger, forfatterbesøk og utstillinger. Det bidro til å hjelpe elevene med å huske tilbake til de enkelte produksjonene, til å skille de ulike produksjonene fra hverandre, og som utgangspunkt for samtale og diskusjon.

Samtalene har videre vært organisert omkring de temaene som vi omtalte i kapittel 2.1, og mer spesifikt omkring følgende hovedspørsmål:

- Hvordan opplever elevene innholdet i de ulike produksjonene?
- Har elevene ulike erfaringer med ulike kulturuttrykk (musikk, visuell kunst, litteratur, film, scene kunst eller kulturarv)? Hvordan oppleves det eventuelt forskjellig?
- Hva oppleves som relevant, interessant, uinteressant, morsomt, kjedelig, overraskende, trist, skremmende, vanskelig, flaut etc.?
- Hva ser ut til å treffe målgruppa godt, og hva treffer dårlig?
- Er det noe elevene savner i tilbudet, og har de forslag til forbedringer?
- I hvilken grad opplever elevene at de blir tatt på alvor som publikum/deltakere?
- Hvordan opplever elevene å se produksjonene på skolen vs. på institusjoner i nærheten, og hvilken betydning har det å bli busset til arenaen?
- I hvilken grad opplever elevene tilbudet som læring, underholdning eller en kombinasjon?
- Hva det vil si å være kulturvert? Hvilken betydning har denne ordningen?

Vi har valgt å samtale med ungdomsskoleelevene i grupper, ikke enkeltvis. Gruppesamtale er hensiktsmessig av flere grunner. For det første handler det om informantenes – i dette tilfellet ungdommenes – trygghet i intervjusituasjonen. I metodelitteraturen beskrives gruppeintervjuer som en god metode for å avdekke holdninger, gi realistisk og utfyllende informasjon, særlig hvis informantene deltar sammen med noen de kjenner fra før og er vant til å være sammen med. I gruppeintervjuer oppstår det ofte «en egendynamikk der det den ene sier, blir fulgt opp av en annen, nyansert av en tredje osv.» (Repstad 1993: 73-74). Også våre erfaringer med tidligere intervjusituasjoner tilsier at en gruppe ungdommer vil være mer åpne for forskeren enn dersom de møter forskeren alene, nettopp fordi deltakerne er trygge på hverandre. Forutsetningen er altså at gruppene består av deltakere som er likestilte og kjenner hverandre.

2.2.2 Intervjuer med kulturkontakter

Intervjuer med kulturkontakter er gjennomført enkeltvis på telefon. Til sammen har vi intervjuet fem kulturkontakter. De fem kulturkontaktene er ansatt på de fem skolene der vi har gjennomført gruppesamtaler med elever. Intervjuene har tatt form som en semistrukturert samtale omkring temaer som:

- Skolens prioritering og vurdering av arbeidet med DKS
- Kulturkontaktene og de øvrige lærernes opplevelse av sine roller i arbeidet med DKS

- Elevenes reaksjoner og tilbakemeldinger på tilbudet
- DKS-tilbudets relevans for skolens læringsmål vs. kunstopplevelsenes egenverdi
- Opplevelser av hvilken betydning DKS spiller i skolehverdagen
- Balansen mellom ulike uttrykk og innhold; er det noe som savnes?
- Opplevelse av profesjonalitet, kunstnerisk nivå
- Bruk av skolen som arena vs. transport til institusjoner i nærheten
- Kulturverter; betydning, funksjon og status
- Organisering og logistikk
- DKS Buskerud; hva kan gjøres bedre?

2.2.3 Intervju med representant for DKS Buskerud

For å gjøre oss kjent med dagens situasjon for DKS i Buskerud og bakgrunn for evalueringen har vi også gjennomført et telefonintervju med en representant for DKS Buskerud. Intervjuet fokuserte særlig på å avdekke DKS sitt perspektiv på hvordan skoleledelse, kulturkontakter og elever tar imot tilbudet.

2.3 Forskningsetikk

Forskningsoppdraget er meldt til Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD) og gjennomført i henhold til allmenne forskningsetiske retningslinjer for personvern. Vi har også forholdt oss til de særskilte retningslinjene for forskning på barn og unge, f.eks. når det gjelder samtykkeproblematikk (jf. Fossheim et al. 2013), og har intervjuet elever over 15 år. Derfor har vi kun gjort intervjuer med elever fra 10. klasse.

3. Erfaringene med DKS Buskerud

Vi har altså besøkt fem skoler av ulik størrelse i fem ulike kommuner. Som beskrevet har både gruppesamtalene med elevene og enkeltintervjuene med kulturkontaktene dreid seg om disse fem hovedtemaene:

- Kunstnerisk innhold
- Relevans for målgruppen
- DKS' potensiale for læring
- Organisering og logistikk i forbindelse med DKS-tilbudene
- DKS' funksjon og status i skolene

Innenfor disse temaene er det mange fellestrekk som går igjen i alle intervjuene, samtidig som det også har kommet opp problematikker som kan synes å være spesifikke for de enkelte skolene. Nedenfor har vi beskrevet elevens og skoleansattes erfaringer med DKS etter inndelingen i de fem hovedtemaene, selv om det også er delvis overlapp mellom temaene. For eksempel blir kvalitet tema både når vi tar for oss kunstnerisk innhold, relevans for målgruppen og potensiale for læring. Videre henger ofte potensialet for læring sammen med hvilken status DKS har i skolen, som igjen er avhengig av hvordan DKS-besøkene er organisert.

3.1 Kunstnerisk kvalitet og innhold

Det kan ofte være utfordrende å snakke om kvalitet. Kvalitetsbegrepet kan forstås på mange måter. Når vi snakker om kunstnerisk kvalitet er det gjerne kvaliteten ved selve verket man først og fremst tenker på. Men man kan også se på kvalitet ut fra hvordan kunsten formidles. Og ofte kan det være vanskelig å skille formidling fra innholdet, og det er også gjerne avhengig av hvilket kunstuttrykk eller sjanger det er snakk om. Med andre ord kan det ofte være vanskelig å snakke om kvalitet uten å snakke om formidling og omvendt.

Denne brukerundersøkelsen har ikke ambisjon om å gi noen definisjon på spørsmålet om hva som er god kunst for barn og unge. Vi har likevel undersøkt hva elever og lærere med kulturkontakt-funksjon oppfatter som god kunst og gode kulturopplevelser, gjennom å snakke om hvordan de har opplevd forestillinger, utstillinger, konserter og andre typer DKS-produksjoner. Å sette ord på kunstopplevelser kan være en krevende øvelse. Her har elevinformantene vist imponerende gode evner til å formulere nyanserte refleksjoner omkring de ulike produksjonene, både hva gjelder det kunstneriske innholdet og de ulike formidlingsgrepene som har vært benyttet.

Kvalitet – kjent eller sært?

Blant lærerne vi har snakket med er det stor enighet om at kvaliteten på DKS-tilbudet jevnt over er god. Produksjonene fra Rikskonsertene og Brageteateret trekkes fram som særlig profesjonelle og kjennetegnet av god kvalitet. Lærerne er også enige i at tilbudet fra Pilotgalleriet har vært av god kvalitet, men at det i større grad er preget av noen formidlingsutfordringer. Inntrykket fra både kulturkontaktene og elevene er at det visuelle kunsttilbudet er mer ujevnt enn de andre tilbudene, og er både beskrevet positivt med ord som *profesjonelt* og *god kvalitet*, men også ord som *vanskelig*, *middelmådig*, *høytsvevende* og *kjedelig*.

At DKS-tilbudet bør både fenge og utfordre elevene er noe som går igjen i alle intervjuene. Mange av elevene gir uttrykk for at mye virker fremmed og sært, og at de setter mest pris på sjangre og uttrykksformer de er kjent med fra før. Særlig når det gjelder noen av konsertene er erfaringene blant elevene delte. Selv om flere gir uttrykk for at noe av musikken har virket fremmed og dermed er uinteressant, synes andre det er bra å få kjennskap til musikk de ellers ikke ville hørt på.

Kulturkontaktene bekrefter at elevene gir uttrykk for at noe fenger mer enn andre ting. Og ifølge kulturkontaktene er det ikke alt elevene vil innrømme at de liker. De gir uttrykk for at mye er uvant og rart, men samtidig ser kulturkontakten på det som verdifullt, fordi elevene får nye opplevelser. Det er også noen av elevene bevisst på. Flere elever gir uttrykk for at de er klar over at hensikten med at DKS-tilbudet de får, skal gi dem nye kunst- og kulturopplevelser. Selv om de for eksempel gjerne ønsker seg musikk de ellers ville hørt på, er de klar over at meningen er at de skal «utvide sin horisont», som flere uttrykker det. Følgende utdrag fra en av gruppesamtalene med elever illustrerer dette:

- Det var litt kjedelig.
- De spilte musikk som ikke vi hører på.
- Det samme liksom, sånn kjedelig, treig musikk.
- Det var veldig flinke musikere, men du ble ikke så engasjert, liksom.
- Det er ikke sånn som vi helt liker, da, og da blir vi ikke så engasjert, liksom.
Litt kjedelig, da. Det er liksom ikke sånn type vi er så veldig glad i. Det blir mest sånn... Ikke så veldig gøy.
- Litt sånn nisjemusikk, liksom.
- *Tenker dere at det ikke passer for ungdommer?*
- Nei... Folk har jo forskjellig musikksmak, da, og det er sikkert noen som likte det.
- Men flesteparten ville kanskje foretrukket litt annerledes musikk.
- *Er det gøyere å gå på konsert hvis det er noe dere pleier å høre på fra før?*
- Ja. Men jeg skjønner hvorfor de gjør det. For det er jo for at vi skal utvide horisonten vår, eller noe sånt.

Elevene har med andre ord litt ambivalente holdninger til innholdet. Mens noen synes det er helt uinteressant å for eksempel høre på musikk som er helt fremmed for dem, setter andre pris på å få kjennskap til eller innblikk i nye sjangre og uttrykk. Utdraget fra en gruppesamtale nedenfor illustrerer at ungdomsskoleelever i så måte ikke er en homogen gruppe. Elevene snakker her om konserten Nils Berg Cinemascope:²

- *Hva syntes dere om det, da?*
- Det var... fint... (latter)
- Det var iallfall annerledes.
- Det var noe nytt, ja.
- Det var interessant å se på.
- Jeg tror ikke det var så mange som syntes det var så veldig interessant, for å være helt ærlig. Det er liksom de som er musikkinteresserte. Men det var mange som ikke fulgte med, for det varte ganske lenge, og så var det litt sånn... ja...
- Jeg syntes det var kult, jeg.
- Ja, men du er jo veldig musikkinteressert, da. Det er jo ikke alle som er det.
- Det var mange som syntes det var kjempedårlig, som syntes det var sløsing av tid og sånn. Det var de som ikke er vant til musikk.

² Svensk saksofonist og komponist som synger og spiller live med samtidig som han viser YouTube-filmer i bakgrunnen med musikere fra hele verden som synger og spiller.

- Er dere alle sammen opptatt av musikk, eller er dere litt forskjellige der?
- Ikke jeg.
- Jeg er ikke så veldig...
- Nei. Men du, da? Er du... Spiller du noe på fritida?
- Jeg spilte før.
- Jeg spilte også før.
- Jeg spiller og synger.
- Og du også?
- Ja.
- Og ikke du?
- Nei.
- Hva var det du syntes var kult med det?
- Jeg syntes det var - ideen. Jeg syntes det var en kul ide, og det var veldig annerledes og ny, som jeg aldri hadde sett før. Og det syntes jeg var veldig kult.
- Fordi de viste YouTube-videoer, og så spilte de til, liksom?
- Ja. Det var kult hvordan de hadde løst det.
- Men hvorfor tror dere at nettopp den, at ikke alle syntes den var, de som ikke spiller noe selv eller ikke er så musikkinteressert. Hvorfor traff ikke den dem?
- Det er nok litt spesielt. Og det var ikke helt vanlig. De løste det på en ganske unik måte, som ikke alle kanskje synes er så veldig bra.
- [...]
- Jeg tror du må være en litt spesiell type for å like det, da.

Når vi spør elevene om det er noe de synes mangler i DKS-tilbudet og hva de gjerne kunne tenke seg, er et gjennomgående svar at de gjerne skulle hatt danseforestillinger, eller en kombinasjon av sang og dans. Andre forslag som kom opp var samisk musikk, tropisk musikk³ og mer humor. Elevene selv påpeker altså at enkelte deler av konserttilbudet er mer relevant for musikkinteresserte elever enn for elever som ikke er «vant til musikk». Uttrykk som «sært» og «rart» er ellers gjennomgående i samtalen med elevene når de beskriver konsertene og noen av teaterstykkene. Andre beskrivelser som gjentas i intervjuene er utsagn som «det blir for mye spesielt», «kjedelig», «uforståelig». Flere gir uttrykk for at de savner musikk de kjenner igjen, med kjente sanger som de gjerne kan synge med på. Med andre ord ser det ut til at gjenkjennelsesfaktoren er viktig.

Formidling

En av lærerne vi snakket med peker på at det ofte er sammenheng mellom kvalitet og formidling: Hvis den kunstneriske kvaliteten og formidlingen er god, blir ofte elevene revet med. Lærernes inntrykk er også at elevene er opptatt av kvalitet. Dette elevsitatet viser at de også er opptatt av formidling:

Romeo og Julie, det var veldig rart, de dreiv og skreik i mikrofonen. De formidla det liksom litt dårlig, og de tøysa det til, slik at det som var trist ikke var trist, det blei liksom litt borte, og det var dumt.

Noe som går igjen i alle intervjuene med elevene, er at noen av konsertene og også et av teaterstykkene har vært dominert av for høy og voldsom lyd. En av elevene forteller at hun valgte å forlate konserten fordi lydnivået var ubehagelig høyt og at det var blinkende, sterkt lys. Noen av elevene mente også at budskapet i et av teaterstykkene ikke kom fram på grunn av at lyden var for høy til at det var mulig å konsentrere seg om innholdet. Dette kommer også fram i dette utdraget fra en av samtalen:

³ Sjanger innen elektronisk dansemusikk. Eksempler på kjente artister innenfor denne sjangeren er Kygo og Matoma

- Hvis dere skulle ønske dere noe, er det en artist dere kunne tenke dere?
- Jeg synes det hadde vært gøy hvis det hadde vært litt enklere, altså ikke så høy musikk og så masse lys, for da blir jeg så sliten. Det er litt slitsomt med begge deler, synes jeg. Så det hadde vært gøy hvis det bare var noe helt enkelt, altså noen som bare sang eller spilte et eller annet.
- Det trenger ikke å være så voldsomt?
- Ja.
- Jeg går for det voldsomme jeg, altså.
- Det betyr vel at dere ikke er så like likevel?
- Ja. Og så noen som spiller i band, med sånne forskjellige instrumenter. Det hadde vært litt artig. Som spiller, bare. Ikke kobla til høyttalerne.
- Akustisk?
- Ja. Som bare spiller.
- Kanskje de tror at det må være veldig elektronisk og voldsomt for at dere skal like det? Kanskje de tror at ungdommen nå til dags liker veldig høy lyd?
- Det er veldig skarp lyd.
- Men bare et band, rett og slett? Eller en som synger og spiller gitar til?
- Ja.
- Eller teater. Noe enkelt.

At lyd- og lysbildet blir for voldsomt kommer fram i flere av samtalenene med elevene, når vi snakker om konsertene og noen av teaterstykkene. Noen tåler dette godt, mens for andre kan det være ødeleggende for opplevelsen.

Elevene gir ellers uttrykk for at kunstutstillingene ikke gjør like mye inntrykk som for eksempel en konsert eller et teaterstykke, og det er ifølge flere vanskeligere å være konsentrert og få med seg innholdet i en billedkunstutstilling. Det kan både ha med at selve kunstuttrykket er mer lavmælt og det kan ha med måten kunsten formidles på.

Variasjon

I følge både nasjonale retningslinjer og Handlingsplanen til DKS Buskerud skal DKS-tilbudet spres jevnt utover på de ulike kunstuttrykk og sjangre.

Når vi spør elevene om hva slags DKS-tilbud de har hatt, er det særlig konsertene og teaterstykkene de snakker om. Selv om det er litt blandede holdninger til typen konserter de tilbys, er inntrykket at mengden musikk er passe. Som beskrevet over, gir mange uttrykk for at musikken ofte er «sær» og virker fremmed. Kunne de ønske seg et annet innhold, er det flere som trekker fram at de gjerne vil høre på musikk ungdom liker. Ved en av skolene er forslag som kommer opp, hvis de kunne velge helt fritt, Kygo, Eminem, Staysman og Lass, Plumbo og Staut. En tilbakemelding som går igjen i flere av gruppesamtalene er at det ikke har vært noen danseforestillinger. Ved en av skolene ønsker elevene seg gjerne besøk av dansegrupper innenfor hiphop eller moderne dans.

Elevenes ønsker må forstås i lys av den medievirkeligheten barn i Norge vokser opp i i dag, der en stor del av fritida brukes online på nettbrett, smarttelefon og pc eller til å se tv. Den siste nasjonale Ungdata-undersøkelsen⁴ beskriver en ungdomsgenerasjon som lever mye av sitt sosiale liv gjennom internett (Bakken 2014). Vår egen spørreundersøkelse vinteren 2013/2014 rettet mot elever på 9. trinn i Drammen kommune bekrefter dette, og viser at YouTube og tv er de mest brukte arenaene også for kulturkonsum (Hylland, upublisert). Det er derfor ikke overraskende at elevin-

⁴ Ungdata er basert på lokale undersøkelser der ungdom over hele landet svarer på spørsmål om deres egne liv. Rapporten fra 2014 bygger på svar fra mer enn 63.000 ungdomsskoleelever og nær 15.000 elever på første trinn i videregående skole (Bakken 2014:1).

formantene etterlyser artister som har hatt suksess på YouTube og i ulike tv-konsepter. Ønsket om dans kan også forstås i sammenheng med rekken av danseprogrammer på tv de siste årene.

Et annet ønske som flere har ytret, dreier seg om film. Noen av elevene forteller at de aldri har sett film som del av DKS' tilbud, og ved et par av skolene etterlyser både lærere og elever mer film. Ved en annen skole etterlyser en av lærerne en større andel billedkunst. Ingen av elevene vi snakket med etterlyste mer billedkunst. I følge DKS' statistikk er en relativt stor andel av tilbudene forfatterbesøk. Dette gjenspeiles i liten grad i samtalene med elevene. Kanskje husker de ikke forfatterbesøkene like godt som konsertene og teaterbesøkene, muligens fordi det ofte skjer i klasserommet og at formen ikke skiller seg så veldig fra undervisningssituasjonen. I en av gruppesamtalene kommer det fram at elevene gjerne kunne tenke seg å få besøk av en krimforfatter.

Som vi skal komme nærmere inn på i avsnittene om organisering og logistikk, er det også et ønske fra noen av elevene at det kunne vært mer variasjon i sted og lokaler. Flere kunne tenke seg å reist til andre skoler eller til andre steder utenfor skolens område, for å få bedre fasiliteter og litt avveksling.

Involvering

Hovedinntrykket fra alle samtalene er at elevene gjerne ønsker å delta, og at de liker å være aktive hvis det legges opp til det. Elevene liker å bli involvert hvis det passer, men at det kommer an på hva det er. Flere mener at når det legges opp til involvering, er det lettere å engasjere seg og holde konsentrasjonen oppe og følge med i for eksempel et teaterstykke eller i en kunstutstilling. En av lærerne forteller for eksempel om en fotoutstilling hvor elevene først var negative, fordi de trodde de skulle se en tradisjonell kunstutstilling, men hvor de ble langt mer positive da de fikk vite at det var lagt opp til at elevene skulle ta bilder selv. Læreren oppsummerer med å si at elevene er aktive og responsive hvis de får mulighet. Nedenfor er et utdrag fra samtalen med en gruppe elever som snakker om den samme fotoutstillingen, Gulletts mørke:

- Vi gjorde noe praktisk også.
- Ja, vi ble delt inn i grupper, og så lagde vi en presentasjon. Vi hadde forskjellige roller, og så filma vi det, og så viste vi det senere.
- Ja, og så fikk vi gå rundt og se selv, og så kunne vi lese på skjermene hvis vi ville, og så – kunne vi se på bildene.
- Ja, det var ikke sånn at det var bestemt på forhånd hva vi skulle se, og hvordan vi skulle se på det.
- Vi bestemte selv hva vi ville se på. Det var ingen som fulgte oss rundt.
- Ja? Så dere bare kom dit, og så fikk dere gå rundt og se sjøl?
- Ja, så gikk vi rundt i rommet. Og så ble vi delt inn i grupper, og så fikk vi et ark, og så skulle vi være forskjellige personer. Det var litt gøy.
- Ble dere forberedt på forhånd?
- Ja, vi fikk vite at vi skulle gjøre noen oppgaver der.
- Men ikke akkurat hva vi skulle gjøre. Men det gikk liksom greit. Så filma vi det selv, og så viste vi det for klassen.

Tilbakemeldingene fra elevene er i stor grad at de setter pris på å bli aktivt involvert. Her er eksempler på hvordan elever fra ulike skoler uttrykker det: En elev fra en skole sier «*det er litt mer gøy når vi kan delta*». Og tilsvarende sier en elev fra en av de andre skolene at «*det er litt mer engasjerende når vi trekkes med i konserten eller det som skjer. Blir fort uinteressant hvis vi bare skal sitte og høre på.*» Flere trekker fram at måten skuespillerne i Romeo og Julie gikk rundt blant publikum og snakket til og pirket borti elevene gjorde det lettere å holde konsentrasjonen opp og følge med i handlingen. En elev forteller om denne forestillingen og sier at «*da satt publikum i en ring, det var bra, for vi ble trukket med i ting*».

Noen av elevene etterlyser mer involvering, for eksempel på konserter, slik det gis uttrykk for i dialogen nedenfor:

- Men på konsert, da, hender det at dere får delta på noe vis da?
- Nei, vi bare sitter der, egentlig.
- Klapper når vi skal klappe. Sitter der, og går ut igjen.
- Hadde vært gøy om det var noe vi kunne vært litt mer involvert i. Da holder man jo fokuset litt lettere på det, enn at folk sitter og drømmer seg bort og sånn.
- Ja, og da husker man det litt bedre også.
- Det tror jeg hadde vært litt mer interessant.
- [...]
- Ja, men hvis det skulle vært sånn at vi kunne synge med, så måtte det vært kjente sanger, eller lette å søke opp.
- Ja, det kunne ikke vært sånne som de har skrevet selv som kanskje ikke finnes på internett. (alle ler) Tipper folk ville prøvd å søke opp sangene på mobilen. Men det hadde vært en morsom måte å bli mer involvert på.

Samtidig som elevene gir uttrykk for at de setter pris på å delta aktivt, er det også en del som gir uttrykk for at det noen ganger er verdifullt å kunne være passivt publikum og for eksempel bare sitte og høre på en konsert. Lærerne vi har snakket med mener tilbudet er godt balansert når det gjelder involvering av elevene.

Vårt inntrykk fra de skolene vi har besøkt er at de kommunale tilbudene noen steder ofte er mer praktisk rettet, for eksempel gjennom folkemusikkverksted, rockeverksted eller skrivekurs, hvor det gjerne legges opp til stor grad av egenaktivitet, kombinert med profesjonelle lokale kunstnere. I følge lærerne og kommunekontaktene vi har snakket med utfyller det lokale DKS-tilbudet det øvrige DKS-tilbudet på en fin måte når det gjelder egenaktivitet.

3.2 Relevans for målgruppa

Vi har også stilt spørsmål om i hvilken grad og på hvilke måter DKS-tilbudene oppleves som relevante for ungdommene. Hva som oppleves som relevant varierer selvfølgelig mellom ungdommer, på samme måte som det gjør for andre aldersgrupper. Men man kan likevel tenke seg at ungdommer har noen felles referanserammer som gjør noen tema, uttrykksformer og formidlingsmåter i kunst og kultur mer relevant for dem enn for andre. Likeledes at kunst- og kulturuttrykk som er laget for andre målgrupper ikke oppleves som relevant for ungdommer. Våre hverdagsliv, både i arbeid, skole og i fritidsaktiviteter er under kontinuerlig påvirkning av samfunnsmessige endringer og tendenser. Barn og unge bruker kultur, kommuniserer, søker informasjon, skaper kultur, formidler seg selv og opplever andres formidling på helt andre måter enn barn i gjorde for bare få år siden. Det betyr at også deres erfaringer, forventninger, opplevelser, referanser har endret seg. Kanskje har også barn og unges (så vel som voksnes) tålmodighet og kulturelle konsentrasjonsevne også endret seg. Samtidig er kanskje barn og unge er et mer aktivt deltakende publikum enn før, og det kan tenkes at de utgjør et publikum som forventer større grad av interaktivitet og mulighet til medvirkning.

At alle DKS-tilbudene som gis til ungdomsskoleelevene skal forholde seg til ungdommer som målgruppe, innebærer en eller annen form for tilpasning, tilrettelegging eller hensynstakning basert på en bevissthet omkring at kunsten skal røre ved noe som er relevant for barn og unge. I hvilken grad opplever elevene at kunsten er relevant for dem? Vi har spurt elevene om de synes det de har opplevd gjennom DKS-tilbudene på ungdomsskolen treffer dem. Synes de det er viktige tema som

tas opp? Er det noe de kan de kan leve seg inn i eller kjenne seg igjen i? Formidles musikken, teaterstykkene, litteraturen, billedkunsten osv. på en måte som passer deres aldersgruppe?

Tema

Hvorvidt DKS-tilbudene inneholder spesifikke temaer og hvor eksplisitte disse eventuelt er, varierer. Elevene vi har snakket med beskriver ofte teaterforestillinger ut fra eksplisitte tema, som for eksempel i Brageteatrets oppsetning Folkedypet, som omhandlet nettvett. Likedan at Romeo og Julie-oppsetningen handlet om forbudt kjærlighet. Det var ganske stor enighet i at disse to oppsetningene var eksempler på aktuelle temaer som ungdommer kunne leve seg inn i eller kjenne seg igjen i. En del av elevene etterlyste flere temaer som engasjerer og angår dem, for eksempel om hverdagen til ungdommer, om mobbing, psykisk helse, rusproblematikk eller kropps- og mote-press. Noen syntes imidlertid noen tema er mer utbrukte enn andre, slik som mobbing, og ønsket seg noen nye tema. I en av samtale med elevene etterlyses for eksempel mer realistisk teater med handling som kunne skjedd en vanlig ungdom i dag.

Når det gjelder andre kunstuttrykk enn teater, har elevene litt delte meninger om hvorvidt det har vært noen tema og i hvilken grad de har vært relevante. Når elevene beskriver konsertene, er det ikke beskrivelser av noe tema, men heller sjangeren, formidlingen eller selve uttrykket som er det sentrale. Forfatterbesøk kan gjerne dreie seg om spesifikke tema, men i alle intervjuene hadde elevene vanskelig for å huske både hvem de hadde hatt på besøk og hvilke bøker, sjangre og tema det hadde dreid seg om.

Noen av elevene har erfart at det visuelle kunsttilbudet har hatt både relevante og interessante tema. Eksempler på tema i kunstutstillinger som har blitt godt mottatt er barnarbeid i utstillingen Gulletts mørke og redesign i utstillingen Kunstnøtter.⁵ Men flere av elevene gir også uttrykk for at det har vært uklare tematikker i de visuelle DKS-tilbudene, og at det har vært vanskelig å forstå meningen med utstillingene.

Alderstilpasning

Inntrykket er at de fleste tilbudene treffer aldersgruppen, men gjennom intervjuene har vi hørt eksempler hvor enten temaet, innholdet eller formidlingen har vært enten for voksent eller for barnslig. En av kulturkontaktene mener at noen av konsertene har vært for avansert for den jevne ungdomsskoleelev, samtidig som han mener en viktig hensikt med disse konsertene er å utfordre.

I et av gruppeintervjuene diskuterte elevene seg imellom om en av jazzkonsertene ville passet bedre for foreldregenerasjonen, eller om det handler om smak, ikke alder:

- Hvis dere ser tilbudet under ett; synes dere at de som har laget de ulike tingene, klarer å treffe deres aldersgruppe?
- Nei. Det er et godt spørsmål.
- Jeg synes bare det om en, jeg. Den nett-greia. (Vår merknad: Informanten snakker om produksjonen Folkedypet).
- Ja, den nett-greia traff skikkelig.
- På de andre tingene er det litt mer sånn...
- Jeg føler ikke at det er noen aldersgrense på det.

⁵ En utstilling produsert av Buskerud Kunstsenter som viser gjenstander som kan assosieres med redskap, og hvor elevene skal gjette hva gjenstandene er.

- Jo! Små barn, de kan ikke...
- Nei, men jeg føler ikke at...
- Men jeg føler ikke at det er for sånne som oss, for mange er jo ikke så interessert i sånne ting som musikk og sånn. Og synes at det er kjedelig å sitte i en hel time å høre på noen som spiller, og de spiller gjennom hele på nytt og på nytt og på nytt. Kanskje for litt eldre enn oss.
- Jeg føler ikke at det er mer interessant når du er eldre?
- Jo.
- Hvis man ikke liker å høre på sånn musikk, så blir det ikke bedre når du er 20 enn når du er 15.
- Ja, men liksom, pappa ville sikkert stortrivdes.
- Ja, men det ville ikke pappaen min.
- Ja, men det er faren din, da. (Alle ler).
- *Sånn som oss? (Ler) Kanskje vi hadde likt det godt?*
- Men det blir kanskje litt mye av det samme. Ikke så mye ting som skjer.
- *Men har det vært sånn at dere har tenkt at det ble litt for barnslig?*
- Nei.
- Nei. Ikke på ungdomsskolen, iallfall.
- *Men du som sa «ikke pappaen min» - kanskje det ikke handler så mye om alder, da? Men at vi er forskjellig, uavhengig av om vi er ungdom eller voksne?*
- Nei, ikke sant, det har ikke så mye å si hvor gammel du er, hvis du ikke liker musikk, så liker du ikke å høre på det, selv om du er gammel eller ung. Men man kan jo ikke dele klassen slik at de som ikke liker musikk er på...

Dette er en type diskusjon som går rett inn i en sentral tematikk når det gjelder kunst for barn og unge – nemlig at barn og unge er like forskjellige som voksne og derfor ikke kan ses på som en ensartet målgruppe.

I en av gruppesamtalene med elevene kommer det fram at elevene syntes Romeo og Julie-forestillingen var litt overdrevent formidlet, og at den passet bedre for de som er litt yngre, selv om dette er et teaterstykke som opprinnelig er skrevet for voksne. Ved en annen skole trekkes en av billedkunstutstillingene fram som eksempel på at samtidig som tematikken var uklar, ble formidlingen oppfattet som for barnslig:

- Synes dere at disse tingene – dere går jo i 10. klasse – men har de som har kommet klart å treffe på deres alder? Har det vært for barnslig eller for vanskelig?*
- Noen har vært ganske flinke, men det har vært noen som har vært ganske barnslige også.
- Hvem da?*
- Kunstutstillingen. Forklarte som om vi var treåringer, liksom.

I en av gruppesamtalene gis det uttrykk for at noen av konsertene ville passet bedre på barneskolen, det samme har de erfart med forfatterbesøk. Flere gir uttrykk for at de ønsker det de ser på som «mer moderne musikk», altså som ligger nærmere det de ellers hører på, noe som passer for ungdom. I tillegg opplever elevene av og til at artistene prøver litt for hardt å være ungdommelige, for eksempel at de gjerne ber elevene om likes på Facebook. Noen elever kunne ønske seg musikere som var litt yngre og som vet hva ungdomsskoleelever liker.

I følge en av lærerne traff Brageteaterets Folkedypet 10. trinn bedre enn 8. trinn, mest pga. språket som gjorde at de yngste ikke skjønnte alt. At spennet i alder på ungdomsskolen er relativt stort innebærer at det kan være stor forskjell på en 8.-klassing og en 10.-klassing, samtidig som det også varierer hvor mottakelig elevene i samme alder er for ulike former kunst- og kulturuttrykk. En av kulturkontaktene forteller at det kun har vært én gang at de har sett seg nødt til å komme med

kritisk tilbakemelding til DKS, og det var da noen musikere hadde urealistiske forventninger til elevene. De hadde ikke evne til å kommunisere med elevene og ble frekke og skarpe.

3.3 Potensiale for læring

Spørsmålet om hva slags kvalitetsforståelse som er mest relevant i kunstprosjekter for barn og unge har gjerne vært preget av motsetninger i forholdet mellom kunst og pedagogikk, som representerer to ulike kulturer med ulike forståelsesformer. Kunstprosjekter for barn og unge kan i tråd med slike ulike forståelsesformer sies å være preget av tre utgangspunkt for kunstprosjekter for barn og unge: Kunsten som pedagogisk verktøy som kan utfylle den tradisjonelle undervisningen; pedagogikken som verktøy til bedre formidling og dermed gi kunsten større gjennomslagskraft overfor barn og unge og at pedagogikken og kunsten virker sammen for å utvikle barnets egen kreativitet. Tidligere evalueringer og utredninger på dette feltet har vist at vellykkede kunstprosjekter for barn er avhengig av en god dialog mellom disse to perspektivene (Hylland m.fl. 2011). Vi vil se spørsmålene til elever og lærere som dreier seg om DKS' potensiale for læring i lys av disse perspektivene.

Informasjon og materiell

Det er mange måter man kan relatere DKS-tilbudet til skolefagene på. På DKS Buskerud sine nettsider kan man finne informasjon om hvert enkelt tilbud, hvor det som regel også står beskrevet hvordan de kan relateres til læreplanen og knyttes til undervisningen i relevante fag. Dette er informasjon som også sendes til skolene. Vårt inntrykk fra skolene vi har besøkt er at dette er materiell som skolene bruker i relativt liten grad. Kulturkontaktene vi har intervjuet forteller at det er vanlig praksis å sende materialet fra DKS videre til de lærerne det kan være aktuelt for, men at det som regel er opp til lærerne selv om, og eventuelt hvordan, det skal knyttes til undervisningen. Vi understreker at vårt inntrykk her er basert på kulturkontaktene generelle inntrykk av hvordan deres kolleger forholder seg til materialet.

Forberedelser og etterarbeid – å relatere DKS-besøkene til undervisningen

Hovedinntrykket er at det går med lite tid til forberedelse og etterarbeid i tilknytning til et DKS-besøk, men dette varierer noe fra lærer til lærer og fra fag til fag. Det er ulike oppfatninger om hvilke fag som egner seg, og ingen av de vi har snakket med forteller om at skolen har uttalte strategier for dette. Alle kulturkontaktene setter pris på informasjonen de får fra DKS, selv om den ofte ikke knyttes til undervisningen. Materialet beskrives av kulturkontaktene som relevant og av god kvalitet. En av kulturkontaktene uttrykker det slik:

Det er opp til hver enkelt lærer å ta det i bruk. Men informasjonen som kommer er fin, følger læreplanen, og det er bra at det er mulig å benytte det i undervisninga, for det går jo mye tid bort.

I de skolene vi har besøkt, har vi inntrykk av at de lokale DKS-tilbudene i større grad knyttes til undervisningen, enn det gjøres i det øvrige tilbudet. Det kan ha sammenheng med at de lokale tilbudene i stor grad dreier seg om historie og kulturarv og at det dermed ses på som en mer naturlig del av skolefagene. Ved en av skolene, hvor det kommunale DKS-tilbudet til 10.-klasse består av et teaterverksted legges det derimot vekt på at det ikke skal knyttes til noe av undervisningen. Hensikten skal heller være å tilby elevene noe helt annet enn skolearbeid, når de er ferdige med siste eksamen på ungdomsskolen.

På spørsmål om i hvilken grad ulike DKS-besøk knyttes til undervisningen, svarer elever og lærere i noen tilfeller litt forskjellig. For eksempel forteller en av kulturkontaktene at han krever at læ-

terne bruker materialet fra DKS i relevante fag, mens elevene ved samme skole forteller at de sjelden eller aldri har opplevd at de har hatt noen form for forberedelse eller etterarbeid i forbindelse med DKS. Kanskje kan det være vanskelig for elevene å huske om enkelte DKS-tilbud er blitt brukt i undervisningen, eller kan hende integrerer lærerne et tema fra for eksempel et teaterstykke i undervisningen uten at elevene er klar over det eller merker det. På den annen side kan det også være at læreren i intervju situasjonen gjerne ønsket å fremstå som en som tok dette på alvor.

De fleste elevene vi snakket med synes det er greit at det brukes lite tid til forberedelse, og noen gir uttrykk for at de liker best å komme uforberedt slik at de kan bli litt overrasket. Andre kunne ønske at de kunne få anledning til å forberede seg mer, slik at de kan få mer ut av for eksempel et teaterstykke eller en kunstutstilling. Ved en av skolene trekker elevene fram kunstutstillingen Gullets mørke, hvor de var godt forberedt, og som ble en del av samfunnsfagundervisningen. Elevene ga uttrykk for at dette var noe de fikk mye ut av:

-Jeg synes den utstillingen gjorde veldig inntrykk, da. Vi fikk se litt mer faktisk hva som skjer, liksom.

-Og så hadde vi i tillegg akkurat hatt det på skolen. Vi hadde akkurat lært om hvor mange land som har barnarbeid og hvordan de barna hadde det og sånn. Og så fikk vi da se de bildene, og veldig mange av de bildene var jo veldig sterke. Så da satte det seg litt ekstra inne i oss, da.

Flere av kulturkontaktene forteller at hvorvidt og i hvilken grad man ønsker å benytte DKS-tilbudene i undervisningen, må ses i forhold til hva man ellers skal gjennom og om det passer til det. For eksempel var det for 10.-klassingene ved en av skolene naturlig å møte forberedt til Romeo og Julie-forestillingen, siden dette stykket allerede var en del av pensum i engelsk. Det samme forteller elevene ved en av de andre skolene, som skulle se Romeo og Julie-forestillingen noen dager etter at vi var på skolebesøk, og som allerede hadde sett Romeo og Julie-filmen i en engelsk-time. Flere av kulturkontaktene forteller at de ikke har klart å utnytte DKS-besøkene i annet enn i musikkfaget, bortsett fra Romeo og Julie som var relevant for engelskundervisningen. Det gis samtidig uttrykk for at det heller ikke er et ønske om å presse det mer inn i undervisningen enn det som ses på som naturlig og som passer inn i timeplanen ellers. Noen ganger kan kunstneriske opplevelser gi utbytte på andre områder, uten at det er planlagt eller at det legges spesielt til rette for det. Et eksempel på det kom fram i samtalen med en av kulturkontaktene som fortalte at Brageteaterets oppsetning av Romeo og Julie slo spesielt godt an blant noen av hans elever som ikke trives på skolen, og som gjerne ville se stykket om igjen, noe de fikk. En annen av kulturkontaktene vi snakket med er særlig tydelig på at meningen med DKS er å gi elevene mulighet til å møte kunst og oppleve noe de ellers ikke ville opplevd. En tredje kulturkontakt er heller ikke så opptatt av at DKS nødvendigvis må knyttes til undervisningen, og heller ikke redusere det til bare å være et avbrekk, men «en del av livet», som hun uttrykker det.

3.4 Organisering og logistikk

Et av prinsippene i DKS er at tilbudet skal nå ut til alle elever i hele landet. Vi har undersøkt hvordan de utvalgte skolene organiserer DKS-besøkene, hvem som har ansvaret for å videreformidle informasjon og den praktiske gjennomføringen rundt skolebesøkene og eventuelt transport hvis tilbudet innebærer at elevene må reise. Noen av arrangementene foregår på kulturinstitusjoner og andre kulturarenaer utenfor skolens område, og en relativt stor andel foregår i skolens egne lokaler. Vi har også undersøkt ungdommenes opplevelser av betydningen av de fysiske omgivelsene DKS-tilbudene utspiller seg i. Spørsmål om dette kan ses som del av en større kunstteore-

tisk diskusjon, som handler om kunstformidlingens arena og kontekst. Men mer konkret kan det i denne sammenhengen knyttes til en diskusjon om bruken av skolelokaler, for eksempel gymsaler som kunstneriske arenaer.

Kulturkontakter

I utgangspunktet er det skoleleder som er skolens kulturkontakt, men han eller hun har mulighet til å delegere dette ansvaret til en eller flere ansatte ved skolen. Ved de skolene vi har besøkt, er skoleleder ikke i det hele tatt eller i liten grad involvert i DKS-arbeidet. Kulturkontaktfunksjonen er i stedet delegert til en annen ansatt, som har alt praktisk ansvar for organiseringen av besøkene, kontakt med DKS Buskerud og med kunstnerne som kommer til skolene. Det er også kulturkontaktens oppgave å informere de andre lærerne om tidspunkt for de ulike besøkene og videreformidle materiell fra DKS til lærere i aktuelle fag.

De fleste kulturkontaktene vi snakket med har ikke ordinære lærerstillinger, men er inspektører eller avdelingsledere. Dette er stillinger med mindre undervisningstid og mer tid til administrasjon. Flere av kulturkontaktene vi snakket med, forteller at det tidligere har vært for eksempel musikk-lærer som har hatt denne funksjonen, men at det var vanskelig å få tid nok til å administrere DKS-besøkene.

Kulturverter

Ved noen av skolene har de en ordning hvor elevene er kulturverter, men det varierer hvilke oppgaver disse har og hvor involvert de er i besøkene. Kulturvertene har fått delta på kulturvertkurs i regi av DKS Buskerud, og oppgavene disse elevene har består i alt fra å ønske kunstnerne som kommer velkommen, servere kaffe, introdusere kunstnerne for publikum, bære og rigge utstyr m.m. En av 10.-klasseelevne vi snakket med forteller at hun egentlig er kulturvert, men at hun aldri har blitt bedt om å gjøre noe i forbindelse med DKS-besøkene. Ved den minste skolen vi besøkte, har de kulturverter, men siden de så og si alltid må reise til DKS-arrangement ved andre skoler, har denne funksjonen i praksis falt bort. Ved en av skolene er kulturvertsansvaret knyttet til valgfaget Sal og scene, og her er det et strukturert opplegg rundt kulturvertene. Ved noen av skolene vi besøkte har de nedprioritert kulturvertfunksjonen og lar disse oppgavene heller gå på omgang blant elevene. Ved andre skoler er det ordenselevne eller medlemmene i elevrådet som får disse oppgavene.

Informasjon og materiell fra DKS

Kulturkontaktene ved de skolene vi har besøkt er samstemte i at informasjonen fra DKS Buskerud er god og lett tilgjengelig. De får tilsendt materiell til skolen og all nødvendig informasjon er lett tilgjengelig på DKS Buskeruds nettsider. Det settes stor pris på at informasjonen om tidspunkt for besøkene kommer på et tidlig tidspunkt – før sommerferien – slik at de kan legges inn i skolens årsplan før skoleåret begynner. Men det er avgjørende at skolen har rutiner på å legge besøkene inn i årsplanen. Ved en av skolene forteller kulturkontakten at det ikke er faste rutiner på dette, og at det har hendt at både hun og lærere har glemt å planlegge DKS-besøkene, slik at de har kommet litt for brått på og dermed i noen tilfeller gått ut over undervisningen.

Kulturkontaktene opplever at kommunikasjonen med DKS Buskerud er god. Det er enkelt å ta kontakt både på e-post og telefon og det er enkelt å finne informasjon på nettsiden. En av kulturkontaktene har imidlertid opplevd at for eksempel teknikere som kommer til skolen i forbindelse med DKS-besøk har tatt kontakt for å informere om klokkeslett og praktiske forhold for tett opp til besøket, gjerne etter at skoledagen er over dagen før, slik at det ikke har hatt tilstrekkelig tid til å ordne alt som trengs før de kommer.

Kulturkontaktene vi har snakket med er fornøyd med at det er mulighet til å evaluere i etterkant, komme med kritikk og gi andre tilbakemeldinger. Inntrykket er også at hvis et DKS-besøk ser ut til å kolliderer med noe annet som skjer ved skolen, har DKS Buskerud vært fleksible og vært villige til å endre opprinnelig plan.

Arena og lokaler

De aller fleste DKS-tilbudene foregår i skolenes egne lokaler. Før konserter og teaterforestillinger settes det opp scener i gymsaler, og forfatterbesøk foregår som regel i klasserommet eller i skolens bibliotek. Kunstutstillinger settes også ofte opp i et ordinært klasserom. Både elevene og kulturkontaktene vi snakket med har stort sett gode erfaringer med det. Det kan være spennende å komme inn i gymsalen når lyset er dempet og det er satt opp en scene der. Flere forteller at særlig Brageteaterets sceneoppsett gjør at man gjerne glemmer at man er i gymsalen på skolen. Andre er mer kritiske og forteller at det ikke er så lett å få «konsertfeeling» når de er i gymsalen, og at det enten er for kaldt eller for trangt, for tett luft eller at det kan være vanskelig å se de som er på scenen hvis man har plass langt bak. Ved en av skolene har de en egen aula som de bruker til konserter og teateroppsetninger, men den er underdimensjonert i forhold til antall elever, og det blir som regel for trangt. Her er det heller ikke mulig å blende vinduene, og det kan noen ganger være et problem. Det gis imidlertid uttrykk for at det er nyttig at DKS gir god informasjon om behov for blanding og andre forhold som bør forberedes på forhånd.

Noen av elevene som har vært på teaterforestillinger og konserter ved Union Scene i Drammen, har litt blandede erfaringer med det. Selv om det oppleves fint å komme ut av skolen for å få et avbrekk og kanskje møte elever fra andre skoler, er det flere som har opplevd det som ubehagelig at lokalene fylles opp av så mange elever på en gang.

Transport og reisetid

Ved en av skolene som har svært få elever, foregår så å si alle arrangementer ved andre skoler. Elevene setter pris på å besøke andre skoler, blant annet for å møte andre elever i et større skolemiljø. Kulturkontakten kunne på sin side ønske seg at noe også kunne foregått i skolens egne lokaler, blant annet fordi det går mye tid med til reise. Hun forteller at det som regel går med to timer, og at det er utfordrende å organisere med hensyn til vikarer og tidsbruk. Nedenfor er et utdrag fra samtalen med elevene ved denne skolen om dette temaet:

-Det er bare sånn at de forskjellige klassene reiser seg og går ut. Da er det litt hastverk, egentlig, med busser og sånn.

-Men har dere vært på noe museum her i nærheten?

-Det er ingenting. Vi er jo midt på jordet. Det er ikke noe særlig som finnes her.

Ved en annen av skolene som også ligger relativt lang ute i distriktet, forteller elevene at de aldri har opplevd å reise til andre skoler i forbindelse med DKS. I følge kulturkontakten her er det uaktuelt å reise noe sted i forbindelse med DKS, fordi det er for lange avstander og tar for mye tid. Men elevene kunne godt tenke seg det, og når vi spør om hvor de ville reist, foreslår de ulike skoler i nabokommunene. Ingen foreslår å besøke for eksempel et kulturhus eller for eksempel Union Scene i Drammen. Også elevene fra de andre skolene kunne ønske seg at flere arrangementer foregikk utenfor skolen, mens lærerne helst ser at så mye som mulig foregår i skolens egne lokaler. Dette er både et spørsmål om tid og også et økonomisk spørsmål. Skoler i nærheten av Drammen blir hentet av Drammen museum, hvis de skal på besøk. Hvis de har lokale tilbud som foregår utenfor skolens lokaler, kan de ofte gå eller sykle.

3.5 DKS' rolle og status i skolene

Når vi skal si noe om DKS' rolle og funksjon i skolene, sikter vi både til hvilken status kulturtilbud som DKS har på skolen, i hvilken grad det er ønske om og vilje til å legge til rette for og prioritere slike kulturtilbud, og også hvilken rolle DKS har pedagogisk, og på andre måter. For eksempel har vi tatt for oss forholdet mellom DKS og regulære fag i skolen, herunder estetiske fag. Vi har også tatt for oss hvordan forholdet er mellom produsentene/leverandørene og skolene.

Tidsbruk, mengde og spredning av tilbud

Et hovedinntrykk fra samtalene vi har gjennomført er at både elever og lærere setter pris på DKS-tilbudet. Flere av kulturkontaktene forteller at DKS har blitt en mer selvfølgelig del av timeplanene enn det var tidligere og at lærernes holdninger til DKS også har endret seg de siste årene. Mens det tidligere var enkelte lærere som var negative til at for eksempel mattetimen gikk ut, er det nå sjelden en hører slike kommentarer. Samtidig brukes det i skolene vi har besøkt, som vi har beskrevet, ofte lite eller ingen tid til forberedelse og etterarbeid og tilbudet integreres i relativt liten grad i undervisningen.

Selv om ikke alle lærerne er like entusiastiske rundt DKS-besøkene, er hovedinntrykket fra intervjuene med kulturkontaktene at de fleste lærerne ser verdien av dem. Hovedinntrykket er at mengden tilbud er passe. Ingen ønsker seg færre tilbud, men noen elever kunne ønske seg mer. Lærerne gir uttrykk for at det særlig for 10. trinn er viktig at tilbudet ikke utvides, fordi de har så mye de skal gjennom i alle fag. Ved en av skolene forteller de at de forsøker å tilpasse mengden av og tidspunktene for tilbudene til 10. trinn, fordi de har det travlere enn 8. og 9. trinn. Kulturkontaktene vi snakket med forteller at lærerne stort sett er positive og går med på at deres timer brukes, så lenge de er informert i god tid i forkant og kan planlegge det. En av kulturkontaktene forteller at det har skjedd en endring ved at besøkene er mer spredt utover semestrene enn de var før, mens det tidligere kunne det bli opphopning i oktober og november. Dette kan bidra til at lærerne også er mer positivt innstilt enn før til tidsbruken i forbindelse med DKS-besøkene. Ved den minste skolen vi besøkte forteller kulturkontakten at alle lærerne er positive til DKS, men det at det går med mye tid til reising til andre skoler med buss er et irritasjonsmoment blant lærerne.

Skolene har liten innvirkning på tilbudet, og flere forteller at de «tar imot det de får» til de tidspunktene som er satt opp. Flere av kulturkontaktene gir uttrykk for at informasjonen som kommer fra DKS er mye bedre nå enn før og at informasjonen kommer dem i hende i god tid.

Kommunale DKS-tilbud

De kommunale DKS-tilbudene er organisert på ulike måter og har dermed også ulik status på ulike skoler. Det er relativt stor forskjell mellom skolene vi besøkte når det gjelder hvor mye tid og ressurser skolen selv legger i dette. Ved en av skolene vi besøkte forteller de at det kommunale tilbudet kun tilbys elever fra barneskolen. Ved noen av skolene legges det ned stor innsats og engasjement gjennom arrangement av musikkverksted innenfor ulike sjangre, hvor musikk lærerne i samarbeid med lokale profesjonelle musikere har viktige roller. Dette settes det av mye tid til og i noen tilfeller knyttes det også til den øvrige musikkundervisningen. Tilsvarende arrangerer en av skolene skriveverksted hvor de engasjerer en lokal forfatter og hvor sluttresultatet er opplesing av egne tekster for de andre elevene. Likeledes brukes de lokale DKS-midlene ved en av de andre skolene til et teaterverksted for 10.-klasse, hvor det settes opp et stykke som fremføres for elever og foreldre før sommeren. Dette er arrangementer det settes av mye tid og lærerressurser til.

DKS' status blant elevene

I hvilken grad elever og ansatte engasjerer seg i og verdsetter opplevelsene de har gjennom DKS

sier også noe om statusen til DKS-besøkene. Engasjement kan komme til syne under selve forestillingen, konserten, kunstutstillingen osv. gjennom at elevene viser interesse, stiller spørsmål eller deltar aktivt hvis det er lagt opp til det. Elevene selv sier at publikum ofte er engasjerte og, som vi allerede har vært inne på, gjerne vil bli involvert i det som foregår for eksempel på scenen. Samtidig er dette avhengig av at det enten er et tema som engasjerer, at formidlingen er god eller at sjangeren er noe ungdommene verdsetter. Ved en av skolene forteller elevene at under en konsert la mange medelever ut lydklipp på snapchat, og det kan vi tolke som et tegn på at elevene verdsatte opplevelsen.

Elevenes engasjement kommer også til syne gjennom reaksjoner og tilbakemeldinger i etterkant av et besøk. Som beskrevet er inntrykket ved de skolene vi har besøkt, at det som regel ikke brukes mye tid på etterarbeid. Oftest begrenser det seg til at elevene snakker om det de har sett eller hørt, eller at læreren spør litt om hva elevene synes. Kulturkontaktene vi snakket med forteller at elevene i ulik grad gir tilbakemelding til lærere om hvordan de har opplevd DKS-tilbudene. Noen ganger kommer det umiddelbare reaksjoner, og noen ganger skjer det gjennom elevrådet. Elevene vi snakket med forteller at de i liten grad snakker med hverandre, venner eller familie om DKS-besøkene i etterkant. Ved noen av skolene vi besøkte er det ikke faste rutiner for at elevene skal gi tilbakemelding. Andre steder er det vanlig praksis at lærerne gir tilbakemelding om egne vurderinger og elevenes reaksjoner etter hvert besøk til kulturkontakten, for eksempel på personalmøte. For det meste er tilbakemeldingene fra elevene til skolen når det gjelder DKS-tilbudet positive. En annen av kulturkontaktene forteller at de får blandede tilbakemeldinger fra elever.

Opplevelse, avbrekk eller læring?

Vi har spurt både elevene og kulturkontaktene om hva de setter mest pris på i DKS-tilbudene – at det gir et avbrekk i skolehverdagen, om det er selve kunstopplevelsen eller at det kan være en annenledes måte å lære på. De aller fleste gir uttrykk for at det viktigste er at DKS-besøkene gir et avbrekk i skolearbeidet. Særlig hvis DKS-arrangementet foregår i andre lokaler enn skolens egne, for eksempel til en annen skole eller et kulturhus, oppleves det som et godt avbrekk. I den grad de verdsetter besøkene fordi det gir læring, trekker de fram at opplegg med mye involvering gir best utbytte. Samtidig er det også mange av elevene vi snakket med som forteller at det å oppleve en konsert eller et teaterstykke er noe de aldri gjør utenom skolen, men at det er fint de får mulighet til det der. Flere av kulturkontaktene ønsker også å poengtere at det noen ganger er opplevelsen der og da som er det sentrale, og at den viktigste hensikten med DKS nettopp er å gi gode kunstopplevelser. Men flere av dem mener også at det at DKS-besøkene gir et etterlengtet avbrekk i skolehverdagen er vel så viktig som mulighetene for læring.

3.6 Oppsummering

Hovedinntrykket fra samtalene vi har hatt i denne undersøkelsen er at både elever og lærere opplever at produksjonene som tilbys ungdomstrinnet i Buskerud i hovedsak holder høy kunstnerisk kvalitet. Samtidig gir elevene uttrykk for at mye virker fremmed og sært, og at de setter mest pris på sjangre og uttrykksformer de er kjent med fra før. Men flere elever gir også uttrykk for at de synes det er spennende å høre musikkshangre som er ukjent for dem, se teaterstykker de ellers ikke ville sett osv. Likeledes er lærerne opptatt av at DKS-tilbudet bør utfordre elevene. Elevene gir uttrykk for at de gjerne vil bli involvert i det som foregår når DKS er på besøk og at aktiv deltakelse bidrar til økt konsentrasjon og gjør innholdet mer interessant. Samtidig ses det også på som verdifullt å være passiv tilskuer eller tilhører noen ganger.

En gjennomgående tilbakemelding fra elevene er at mange konsertproduksjoner og noen teaterproduksjoner er preget av et voldsomt lydbilde og høyt volum. En annen tilbakemelding er at kunstutstillingene ikke gjør like mye inntrykk som for eksempel en konsert eller et teaterstykke. Det kan ha sammenheng med at selve kunstuttrykket er mer lavmælt og også med måten kunsten formidles på.

Når det gjelder variasjonen i tilbudet, er vårt inntrykk at skolene har mottatt et tilbud med god sjangerbredde og variasjon i uttrykk. Av uttrykk som savnes er film, dans og flere visuelle tilbud. Det ser dessuten ut til at de kommunale DKS-tilbudene til en viss grad utfyller det øvrige, ved at de ofte dreier seg om lokal historie og kulturarv. En del av de lokale tilbudene innebærer dessuten stor grad av egenaktivitet.

Elevene er opptatt av at DKS-tilbudene bør ta for seg aktuelle temaer som ungdommer kan leve seg inn i eller kjenne seg igjen i. En del av elevene etterlyste flere temaer som engasjerer og angår dem, for eksempel om mobbing, psykisk helse, rusproblematikk eller kropps- og motepress. Inntrykket er at de fleste tilbudene treffer aldersgruppen, men det er også tilfeller der enten temaet, innholdet eller formidlingen har vært for avansert eller for enkelt. Hvorvidt det som eventuelt ikke treffer henger sammen med alder eller at de har ulike preferanser, har elevene delte meninger om.

Når det gjelder DKS' potensiale for læring er vårt inntrykk fra skolene vi har besøkt at de i relativt liten grad benytter seg av det skriftlige materialet fra DKS og at DKS-besøkene oftest ikke relateres til undervisningen. På spørsmål om det skulle vært brukt mer tid på for- og etterarbeid har elevene delte meninger.

Ved våre fem utvalgte skoler er alt praktisk ansvar for organiseringen av besøkene delegert til kulturkontaktene. Det ses på som fordelaktig om kulturkontakten ikke har en ordinær lærerstilling, men en stilling med mindre undervisningstid og mer tid til administrasjon. Noen skoler har elever som er kulturverter med praktiske oppgaver knyttet til DKS-besøkene, mens andre skoler lar disse oppgavene gå på omgang, være en del av et valgfaag eller ligge i elevrådsvervet.

Inntrykket fra intervjuene med kulturkontaktene er at kommunikasjonen med DKS Buskerud er god. Informasjonen oppleves også som god, og lett tilgjengelig på DKS Buskeruds nettsider. At informasjonen kommer tidlig nok til at skolene har mulighet til å legge DKS-besøkene inn i timeplanen før resten av året skal planlegges ses på som avgjørende.

Når det gjelder arenaer, har både elever og lærere gode erfaringer med at de aller fleste DKS-tilbudene foregår i skolens egne lokaler – i gymsaler, aulaer, klasserom og bibliotek. Men det gis også uttrykk for at de fysiske fasilitetene ved skolene ikke alltid er optimale og elevene ser på besøk utenfor skolen som et velkomment avbrekk i skolehverdagen. Lærerne er mer skeptiske til det, fordi det ses på som for tidkrevende.

Når det gjelder DKS' status i skolene, mener flere av informantene at det har skjedd en holdningsendring blant lærerne når det gjelder tilpasning til og forståelse for tidsbruken knyttet til DKS. Inntrykket er at de aller fleste lærerne ved skolene vi har besøk er positive til DKS, selv om det i relativt liten grad knyttes til undervisningen. Funksjonen som avbrekk fra skolearbeidet og kunst og kulturopplevelsen i seg selv som DKS-besøkene gir, er ifølge både lærere og elever ofte vel så viktig som potensialet for læring. DKS' status i skolen kan også ses ut i fra elevenes engasjement, som ser ut til å variere ut fra både tema, kunstuttrykk og grad av involvering. Statusen de lokale DKS-tilbudene har, varierer fra skole til skole og ser ut til å være avhengig av innholdet i og omfanget av dette tilbudet.

4. DKS-tilbud i Buskerud 2013-2015

I dette kapitlet viser vi oversikter over de produksjonene som har blitt formidlet til ungdomsskoleelevene i Buskerud i perioden mellom høst 2013 og vår 2015. Dette samsvarer med den perioden som undersøkelsen dekker. Utgangspunktet for disse oversiktene har vært to ulike kilder: For produksjoner produsert av fylkesnivået har vi hatt tilgang til data fra Ksys. For produksjoner fra det kommunale nivået har vi basert oss på tilgjengelige tall fra det nasjonale sekretariatet til Den kulturelle skolesekken.

4.1 Fylkeskommunale DKS-produksjoner

Som tidligere beskrevet, er det slik at ansvaret for DKS-produksjoner er delt mellom fylke og kommune. For å få en dekkende oversikt over hvilket tilbud som har blitt presentert for Buskeruds ungdomsskoleelever, må man dermed inkludere begge typer av produksjoner. I den første delen av dette kapitlet skal vi se nærmere på tilbudet som forvaltes fra fylkesnivået. Disse oversiktene er basert på tall fra det digitale verktøyet for turneplanlegging i DKS som de fleste fylkene benytter seg av: Ksys. Ksys er et system som både benyttes av turneleggere, produsenter og kulturkontakter. I systemet kan man lese om produksjoner, tilknytning til læreplaner, spillesteder og turneer, og for enkelte produksjoner er det også lagt inn vurderinger fra skoler som har hatt besøk av produksjonene.

Ksys dekker kun fylkeskommunale produksjoner, og ikke kommunale tilbud, sett bort i fra Kongsberg kommune, som også registrerer sine kommunale tilbud i dette systemet. (Disse er ikke inkludert i de følgende oversiktene).

I Ksys er det til sammen registrert 24 produksjoner i perioden mellom høst 2013 og vår 2015. Tabell 2 viser en oversikt over alle produksjoner, genre, spilleperiode og hvilket klassetrinn de ulike produksjonene har dekket.

Tabell 2. Produksjoner, H13-V15, genre, spilleperiode og klasstrinn. Kilde: Ksys.

Produksjon	Genre	Spilleperiode	Klasstrinn
5boys.com	Scenekunst	H13, V14, H14, V15	10.-10.
Bergkunst	Kunstarter i samspill	H13	2.-9.
Bibliotekaren kommer	Litteratur	H13, V14, H14, V15	8.-8
Bildetavler	Visuell kunst	H14, V15	2.-9.
Bjørnøya – følg drømmen	Film	V15	4.-10.
BLIKK!	Visuell kunst	H14, V15	2.-9.
Captain Credible	Musikk	H13, V14, H14	8.-10.
Den sommeren pappa ble homo	Litteratur	V15	8.-8.
Dikt IXLIX	Litteratur	H13, V14	8.-8.
Drømmejegeren	Litteratur	H14, V15	8.-8.
FOLKEDYPET	Scenekunst	H13	8.-10.
Fra bygd til beat – Son of Light	Musikk	V15	8.-10.
Hellige fortellinger	Litteratur	H14	8.-8.
Helt Klaus	Scenekunst	H14	8.-8.
Hockeysveis fører til dårlige rim	Litteratur	H13, V14	8.-8.
I begynnelsen var streken	Visuell kunst	H13, V14, H14, V15	2.-9.
Kunstnøtter	Visuell kunst	H13, V14, H14	2.-9.
Laget i verden	Visuell kunst/kunsthåndverk	H13, V14	2.-9.
Min tid kommer	Litteratur	H13, V14	8.-8.
Pelbo	Musikk	H13, V14, H14	8.-10.
Razika	Musikk	V15	8.-10.
Sitt stille!	Scenekunst	H14	8.-8.
Steinar Raknes - Stillhouse	Musikk	V14, H14	8.-10.
The Muffinz	Musikk	H13	8.-10.

Som vi ser er det vesentlige variasjoner på flere områder mellom de ulike produksjonene. Det er for det første stor variasjon i spilletid. I den ene enden finner vi fem produksjoner som kun har gått over ett semester. (Tre av disse vises imidlertid våren 2015, og kan ha blitt vist videre i etterkant av denne undersøkelsen). I den andre enden finner vi tre produksjoner som har gått over fire semestre, og som i etterkant også kan bli vist ytterligere.

For det andre er det en sentral variasjon i hvilke produksjoner som dekker hvilke alderstrinn. Noen produksjoner er åpenbart lagt opp til å være for de aller fleste aldre. Vi ser f.eks. at det er seks ulike produksjoner som er definert som passende for 2. til 9. skoletrinn, med andre ord for en aldersgruppe fra 7 til 14 år. Andre produksjoner igjen har blitt anslått å være tilpasset et enkelt skoletrinn. I følge denne oversikten er det hele ni produksjoner som er tilpasset 8. trinn. En enkeltstående produksjon er definert som passende for 10. trinn.

Hvis vi på bakgrunn av informasjonen fra Ksys ønsker å få et bilde over hvor mange fylkeskommunale produksjoner som dekker hvilke trinn, kan vi sette opp en oversikt som vist i tabell 3. Her

ser vi hvor mange av produksjonene som dekker det enkelte skoletrinn fra åttende til tiende trinn. Tabellen viser at det er en viss skjevhet her. Nesten samtlige produksjoner, 23 av 24, har åttende trinn som mulig målgruppe, mens kun ni produksjoner har tiende trinn som mulig publikum. Vårt inntrykk er at skolene har ønsket færre produksjoner rettet mot tiende trinn, av hensyn til tidsbruk og kapasitet i dette avsluttende skoleåret.

Hvilket bilde kan så informasjonen fra Ksys gi oss om fordelingen mellom ulike uttrykksformer i de fylkeskommunale DKS-produksjonene i Buskerud? Den kulturelle skolesekken har et utgangspunkt i at den skal presentere en bredde i ulike kulturuttrykk, og at elevene skal oppleve gode produksjoner både av musikk, scenekunst, litteratur, visuell kunst og film. Samtidig vet vi at det kan være utfordrende å få en god balanse mellom disse ulike kulturuttrykkene.

Tabell 3. Fordeling av produksjoner på aldersgrupper. Antall produksjoner som dekker det enkelte skoletrinn.

Trinn	Antall produksjoner som dekker trinnet
8. trinn	23
9. trinn	14
10. trinn	9

Hvis vi fordeler de 24 registrerte produksjonene i Buskerud i den aktuelle perioden på genre/uttrykksform, får vi en oversikt som vist i tabell 4.

Tabell 4. Prosentvis fordeling på uttrykksform/genre.

Genre	Antall produksjoner	Prosentvis fordeling
Scenekunst	4	17 %
Musikk	6	25 %
Litteratur	7	29 %
Visuell kunst	5	21 %
Kunstarter i samspill	1	4 %
Film	1	4 %
Sum	24	100 %

Med to unntak – kunstarter i samspill og film – er det en relativt balansert fordeling mellom de ulike produksjonene fra fylkesnivået. Det er kun en enkeltstående produksjon innenfor henholdsvis kunstarter i samspill og film⁶, mens de øvrige uttrykksformene er ganske jevnt fordelt.

Informasjonen i Ksys gir også et inntrykk av variasjonen mellom hvor bredt geografisk de ulike produksjonene dekker. DKS er som kjent organisert med en fordeling av ansvar mellom et nasjonalt, et regionalt og et lokalt ledd. Dette gjør også at det er noen produksjoner som turnerer smalt, mens andre er fylkesdekkende, eller, for den saks skyld landsdekkende. Ksys gir opplysninger om

⁶ Filmtilbudet er organisert som et såkalt bestillingstilbud, der det er et først-til-mølla-prinsipp som gjelder. Dette er trolig en av forklaringene på det lave antallet filmproduksjoner. Jf. f.eks. katalogen for DKS-tilbudene 2015-2016, s. 44: http://buskerud.ksys.no/res/1748/files/7917/DKS_Katalog_Grunnskole_2015_2016_4_korr.pdf [lest 04.02.16]

både antall spillesteder og antall visninger for de enkelte produksjonene. Tabell 5 viser hvordan dette fordeler seg for de 24 aktuelle forestillingene⁷.

Tabell 5. Antall spillesteder (S) og visninger (V) på de enkelte produksjonene mellom høsten 2013 og våren 2015. (Visninger = «aktiviteter» eller «hendelser» i Ksys.)

Produksjon	H13		V14		H14		V15		Visninger, samlet
	S	V	S	V	S	V	S	V	V
5boys.com	-	-	-	-	54	90	-	-	90
Bergkunst	14	14	-	-	-	-	7	13	27
Bibliotekaren kommer	4	9	11	23	7	17	-	-	49
Bildetavler	-	-	-	-	13	13	18	18	31
Bjørnøya – følg drømmen	-	-	-	-	-	-	15	19	19
BLIKK!	-	-	-	-	25	25	22	20	45
Captain Credible	20	23	15	28	10	16	-	-	67
Den sommeren pappa ble homo	-	-	-	-	-	-	10	11	11
Dikt IXLIX	6	15	7	17	-	-	-	-	32
Drømmejegeren	-	-	-	-	11	16	11	18	34
FOLKEDYPET	60	96	-	-	-	-	-	-	96
Fra bygd til beat – Son of Light	-	-	-	-	-	-	20	20	20
Hellige fortellinger	-	-	-	-	6	13	-	-	13
Helt Klaus	-	-	-	-	5	14	-	-	14
Hockeysveis fører til dårlige rim	7	13	7	13	-	-	-	-	26
I begynnelsen var streken	12	12	19	19	25	25	27	27	83
Kunstnøtter	28	28	26	16	14	14	-	-	58
Laget i verden	25	25	20	20	-	-	-	-	45
Min tid kommer	14	29	5	12	-	-	-	-	41
Pelbo	11	17	20	22	13	24	-	-	63
Razika	-	-	-	-	-	-	9	11	11
Sitt Stille!	-	-	-	-	8	13	-	-	13
Steinar Raknes - Stillhouse	-	-	11	18	19	23	16	26	67
The Muffinz	17	17	-	-	-	-	-	-	17

Både i antall visninger og i antall spillesteder er det store forskjeller blant produksjonene. Innenfor den aktuelle perioden har vi både lokalt baserte turneer og fylkesdekkende turneer. Mellom 2013 og 2015 er f.eks. en produksjon som *Bergkunst* konsentrert til skoler i Kongsberg kommune, mens en produksjon som *Folkedypet* er vist i hele fylket. Antall spillesteder innenfor et semester varierer i tråd med dette: fra *Bergkunst*, med 4 spillesteder høsten 2013, til *Folkedypet*, med 60 spillesteder i samme semester. En tilsvarende variasjon finner vi i det samlede *antallet* visninger. Noen produksjoner er vist litt over 10 ganger, mens *Folkedypet* og *5boys.com* er vist over nitti ganger innenfor samme periode.

⁷ Mrk. at det ser ut til å være litt ulik registreringspraksis her, så det er noe usikkerhet knyttet til tallene. Et eksempel er at det for konserten med The Muffinz er 17 spillesteder, mens det i praksis var to: Union Scene i Drammen og Sekkefabrikkens kulturhus i Slemmestad.

4.2 Kommunale DKS-produksjoner

De foregående oversiktene baserer seg altså på tall som dekker de produksjonene som fylket har hatt ansvaret for, og som dermed er rapportert igjennom Ksys. Spørsmålet er om vi får et annet bilde om vi ser på de produksjonene som kommunene selv har stått for. I det følgende viser vi noen oversiktstall over disse produksjonene. Tallene er hentet fra den rapporteringen som kommune (og fylke) gir til det nasjonale sekretariatet for Den kulturelle skolesekken. Vi har kun hatt tilgang til data for kalenderåret 2014.

Tabell 6 viser fordelingen mellom kommuner, kunstuttrykk og deltakere for forestillinger i kalenderåret 2014. Vi bruker den samme inndelingen i kunstuttrykk som benyttes i rapporteringen.

Det er to kommuner i Buskerud som savnes fra denne oversikten. Det er Drammen og Hole. Det skyldes at disse kommunene ikke hadde kommunale DKS-produksjoner for ungdomsskoletrinnet i 2014, mens de hadde det for barneskoletrinnene. Dermed faller de ut av denne oversikten, som gjelder produksjonene for 8. til 10. trinn.

Tabell 6. Deltakere⁸ på kommunalt produserte DKS-produksjoner innenfor ulike uttrykk i Buskerud i kalenderåret 2014.

Kommune	FILM	IKKE FORDELTE PÅ SJANGER	KULTUR-ARV	KUNSTARTER I SAMSPILL	LITTERATUR	MUSIKK	SCENEKUNST	VISUELL KUNST	Totalsum
Flesberg			46				34	75	155
Flå			29						29
Gol								69	69
Hemsedal					91		34		125
Hol			57	138			101		296
Hurum			60	129	121	202		498	1010
Kongsberg	114		599	993		109		282	2096
Krødsherad			44	54					98
Lier		1007	324						1331
Modum			453		453			161	1067
Nedre Eiker								600	600
Nes		41		45			35		121
Nore og Uvdal			26	64					90
Ringerike				308	150		325		783
Rollag			14						14
Røyken		11		304			184		499
Sigdal			51			35	44		130
Øvre Eiker			519		110		219	220	1068
Ål							183	192	375
Totalsum	114	1059	2222	2035	925	346	1159	2097	9957

Oversikten viser store variasjoner i deltakertallene mellom de ulike kunstuttrykkene for de kommunale produksjonene. Det samlede deltakertallet er f.eks. 2222 for kulturarv, mens det kun er 114 for film. Musikproduksjoner har kun 346 deltakere samlet, mens visuell kunst har 2097. I tillegg er aktivitetsnivået mellom kommunene varierende. Noen kommuner har stått for produksjoner i fire eller fem ulike uttrykkskategorier, mens noen få andre, særlig mindre kommuner, har vært involvert i kun en uttrykksform. Et utfyllende bilde av det kommunale aktivitetsnivået får vi i tabell 7, som viser fordeling av antall hendelser (forestillinger, visninger) på kunstuttrykk og kommune. Noen av disse tallene gjelder produksjoner som dekker flere trinn enn ungdomsskoletrinnene, men det har ikke vært mulig å skille ut hvilke visninger/hendelser som dekker disse trinnene og hvilke som ikke gjør det. Flere av disse dekker trolig *både* barne- og ungdomsskoletrinnet.

⁸ Flere av produksjonene har rapportert samlede deltakertall for klassetrinn i både barne- og ungdomsskole. I disse tilfellene har vi anslått deltakertallet i ungdomstrinnene med en brøk for antall ungdomstrinn som deltok/totalantallet trinn som deltok.

Tabell 7. Kommunalt produserte DKS-produksjoner på ungdomstrinnet i Buskerud, 2014. Fordelt på kommune og uttrykksform.

Kommune	FILM	IKKE FORDELTE PÅ SJANGER	KULTURARV	KUNSTARTER I SAMSPILL	LITTERATUR	MUSIKK	SCENE KUNST	VISUELL KUNST	Totalsum
Flesberg			2				5	4	11
Flå			5						5
Gol								1	1
Hemsedal					1		1		2
Hol			6	1			2		9
Hurum			1	4	5	2		15	27
Kongsberg	2		46	76		17		12	153
Krødsherad			3	2					5
Lier		24	8						32
Modum			17		40			8	65
Nedre Eiker								45	45
Nes		5		10			1		16
Nore og Uvdal			1	3					4
Ringerike				1	1		1		3
Rollag			1						1
Røyken		2		150			53		205
Sigdal			1			1	1		3
Øvre Eiker			16		14		320	21	371
Ål							1	1	2
Totalsum	2	31	107	247	61	20	385	107	960

Samlet viser denne oversikten 960 hendelser i fylket i kalenderåret 2014. Både på tvers av uttrykksformer og på tvers av kommuner er variasjonen påtakelig. Det er registrert kun to hendelser i kategorien Film, mens det er registrert hele 385 hendelser i kategorien scenekunst. På kommunenivå er det registrert mellom én hendelse (Gol og Rollag) og 371 (!) hendelser i Øvre Eiker.

De variasjonene som vises både i tabell 6 og 7 er etter alt å dømme tegn på svakheter ved tallgrunnlaget. Dersom vi går inn i tallene, ser vi at det er en svært varierende rapporterings- og tellepraksis, både på kommunalt nivå og på fylkesnivå. Det gjør at kvaliteten og brukbarheten til disse dataene ikke er den beste. Hvis vi f.eks. tar en stikkprøve for å se hva som ligger bak de imponerende 320 hendelsene innenfor scenekunst i Øvre Eiker i 2014, ser vi at dette utgjøres av en dramalærer som er ansatt av kulturskolen i 75% stilling for å drive egenaktivitet i drama for alle grunnskolen i kommunene.

Likeledes, hvis vi ser på hvorfor Kongsberg i 2014 rapporterte om rundt 1000 deltakere på ungdomstrinnet (etter våre beregninger) innenfor Kunstarter i samspill, ser vi at dette gjelder en rekke skolefilmer som ble vist dette året. Hvorfor dette ikke er kategorisert som Film er uklart.

4.3 Oppsummering

Dette kapittelet har presentert noen tallbaserte og systematiske oversikter over DKS-produksjoner for ungdomstrinnet i Buskerud mellom 2013 og 2015. Oversiktene har basert seg på to ulike kilder: rapportering til Ksys og rapportering til det nasjonale DKS-sekretariatet. Samlet gir dette en

nokså god oversikt over tilbudet, men oversikten er samtidig preget av en litt ulik innretning, dekning og kvalitet på dataene.

På fylkesnivå ser vi at tallene viser noen interessante variasjoner: i spilletid, aldersdekning, geografisk dekning og fordeling mellom uttrykksformer. Noen produksjoner har (foreløpig) kun gått over ett semester, mens tre produksjoner har (foreløpig) gått over fire semestre. Videre ser vi at aldersdekningen for de ulike trinnene varierer noe. 23 av 24 produksjoner dekker åttende trinn, mens kun 9 av 24 produksjoner dekker tiende trinn. At færre produksjoner retter seg inn mot 10. trinn må sees i sammenheng med at skolene har ønsket at dette trinnet skjermes noe av hensyn til tidsbruk og kapasitet. Når det gjelder uttrykksform, finner vi en ganske jevn fordeling, med unntak av film og den kategorien som kalles kunstarter i samspill. Film er imidlertid regnet som et såkalt bestillingstilbud. Det er også en stor variasjon i geografisk dekning blant de 24 aktuelle fylkeskommunale produksjonene: mellom fire og 60 ulike spillesteder innenfor perioden 2013-2015.

Også for kommunale produksjoner finner vi noen tydelige variasjoner. Dette gjelder for det første deltakertall for ulike uttrykk. Her der det på den ene siden registrert (for 2014) 2222 deltakere for kulturarvsproduksjoner og 114 for film. Dette skyldes blant annet at det er innenfor kulturarv at flest kommuner produserer DKS-produksjoner. Videre ser vi også at det er tydelige forskjeller i bredden for de ulike kommunene: Noen kommuner har produsert produksjoner innenfor én uttrykksform, mens andre har produsert innenfor fire eller fem uttrykk. Dette ser ut til å ha en sammenheng med kommunestørrelse. Alt i alt finner vi en del store variasjoner i oversiktene over kommunale produksjoner, blant annet for antall hendelser, men her antar vi at forskjeller i rapporterings- og tellepraksis er en viktig forklaringsfaktor.

5. Sammendrag og konklusjoner

Telemarksforskning har på oppdrag fra Buskerud fylkeskommune gjennomført en brukerundersøkelse av Den kulturelle skolesekken (DKS) i Buskerud. Vi har tatt utgangspunkt i to hovedspørsmål:

- 1) I hvilken grad svarer DKS-tilbudet i fylket til målsettingene for DKS Buskerud?
- 2) I hvilken grad oppfyller tilbudet intensjonene om å gi gode kulturopplevelser til ungdomsskoleelevene?

Brukerundersøkelsens formål har vært å undersøke hvordan elever og ansatte ved skolene erfarer DKS-tilbudene når det gjelder:

- Kunstnerisk innhold
- DKS' potensiale for læring
- Organisering og logistikk i forbindelse med DKS-tilbudene
- Relevans for målgruppen
- DKS' rolle/funksjon og status i skolene

Brukerundersøkelsen har hovedsakelig tatt form av gruppeintervjuer med 10.-klasseelever og telefonintervjuer med kulturkontakter ved fem utvalgte skoler. Til sammen har vi intervjuet i overkant av 30 elever. Gjennom å samtale med 10.-klassinger, har vi fått innblikk i deres erfaringer med DKS på alle tre trinnene. For å hjelpe elevene til å huske hvilke DKS-tilbud de har hatt og som utgangspunkt for samtalen, har vi vist film- og lydklipp fra konserter og teaterforestillinger, samt bilder fra forfatterbesøk, kunstutstillinger m.m.

For å få innblikk i organiseringen av de lokale DKS-tilbudene har vi hatt korte telefonsamtaler med DKS' kommunekontakter i noen av kommunene. Og for å gjøre oss kjent med DKS Buskerud sitt perspektiv på hvordan skolene tar imot DKS-tilbudet, har vi intervjuet en representant for DKS Buskerud.

Vi har også laget en oversikt over det samlede DKS-tilbudet for ungdomsskoleelever i Buskerud i perioden fra høsten 2013 til og med høsten 2015, basert på statistikk fra det nasjonale DKS-sekretariatet og det digitale verktøyet for turneplanlegging i DKS, Ksys. Samlet gir dette en nokså god oversikt over tilbudet, men den er samtidig preget av en litt ulik innretning, dekning og kvalitet på dataene. På fylkesnivå ser vi at tallene viser noen interessante variasjoner: i spilletid, aldersdekning, geografisk dekning og fordeling mellom uttrykksformer. Også for kommunale produksjoner finner vi noen tydelige variasjoner, men her antar vi at forskjeller i rapporterings- og tellepraksis er en viktig forklaringsfaktor.

Denne brukerundersøkelsen viser at DKS i Buskerud er et positivt tilskudd til ungdomsskoletilværelsen. Både elever og lærere opplever tilbudet som profesjonelt og av god kvalitet, og 15 år etter innføringen er tilbudet fra DKS i Buskerud godt innarbeidet i ungdomsskolene.

Samtidig viser vårt datamateriale at det fortsatt er noen utfordringer knyttet til DKS i Buskerud både når det gjelder innholdet i tilbudet, relevansen for målgruppen og integreringen av DKS-tilbudet i undervisningen. Resultatene fra brukerundersøkelsen er oppsummert nærmere nedenfor.

5.1 Vurdering av DKS-tilbudets innhold

Kunstnerisk kvalitet: Vårt hovedinntrykk er at både elever og lærere opplever at produksjonene som tilbys ungdomstrinnet i Buskerud jevnt over holder høy kunstnerisk kvalitet. Produksjonene fra Brageteateret og Rikskonsertene omtales stort sett som profesjonelle og gode, og det samme gjelder litteraturformidlingen. I vårt intervjumateriale er det produksjonene innenfor visuell kunst som pekes ut som mest ujevne i kvalitet.

Innhold: At en del av DKS-tilbudene ses på som «sære», for spesielt interesserte og virker fremmede, er gjennomgående i alle samtalene med elevene. Det etterlyses flere arrangementer som inneholder mer kjente uttrykk og formidlingsformer, særlig når det gjelder musikk. Samtidig gir elevene uttrykk for at det kan være viktig å oppleve noe som er nytt og annerledes.

Formidling: De kritiske kommentarene fra elevene går gjerne på formidlingsmessige forhold ved enkeltproduksjoner. En gjennomgående tilbakemelding fra elevene når det gjelder konsertproduksjonene spesielt, men også noen av scenekunstproduksjonene, er at mange av dem er preget av et voldsomt lydbilde og høyt volum. I noen tilfeller har det også vært kombinert med andre intense formgrep, for eksempel sterkt lys eller andre voldsomme sceneeffekter som elevene har opplevd som masete. Det har skjedd flere ganger at elever har forlatt salen på grunn av ubehag forårsaket av for eksempel høyt volum.

Variasjon: Når det gjelder sjangerbredde og variasjon i uttrykk, er vårt inntrykk at skolene har mottatt et tilbud med god bredde. Én lærer påpeker at skolen har hatt et magert tilbud innenfor visuell kunst, en annen etterlyser et filmtilbud, men sett under ett er variasjonen stor. Elevene er noe mer kritiske enn lærerne i dette spørsmålet. Flere elevgrupper etterlyser et scenekunsttilbud innenfor dans. Noen elever hevder de har opplevd vel mye musikk, på bekostning av andre uttrykk.

Det kommunale DKS-tilbudet: Omfanget av kommunale DKS-tilbud varierer mellom kommunene. DKS-tilbudene som kommunen har ansvar for, sørger også for mer variasjon i det totale tilbudet. Ut ifra samtalene vi har hatt med kommunekontakter, har vi blant annet inntrykk av at en del av de lokale tilbudene ofte innebærer stor grad av egenaktivitet og at dette er med på å utfylle det øvrige DKS-tilbudet. At de lokale tilbudene også ofte dreier seg om lokalhistorie eller lokal kulturhistorie eller kulturminner, bidrar også til å gjøre det totale tilbudet mer variert.

Involvering: Hovedinntrykket fra alle samtalene er at elevene liker å være aktive og gjerne vil bli involvert i det som foregår når DKS er på besøk. Blant annet forteller flere at aktiv deltakelse gjør det enklere å holde konsentrasjonen oppe og følge med, man blir mer interessert og lærer mer. Samtidig legger noen elever vekt på at det også ofte er verdifullt å være passiv tilskuer eller tilhører.

5.2 Relevans for målgruppen

Tema: Elevene vi har snakket med er opptatt av at hvis DKS-arrangementene skal ta for seg spesifikke tema, vil de gjerne at det skal handle om noe som de selv kan leve seg inn i og kjenne seg igjen i. Tema som ønskes er ungdommers hverdag, mobbing, psykisk helse, rusproblematikk og kropps- og motepress.

Alderstilpasning: Elevenes erfaringer med DKS på ungdomsskolen er at de fleste arrangementene treffer deres aldersgruppe. Samtidig kommer de opp med flere eksempler der enten temaet, innholdet eller formidlingen ikke treffer dem – det har enten vært for barnslig eller for voksent. Elevene har imidlertid delte meninger om det at de opplever at noe ikke treffer dem, henger sammen med alder, eller om det kan være at unge, som andre aldersgrupper, har ulike preferanser.

5.3 DKS' potensiale for læring

Forberedelse og etterarbeid: Et hovedinntrykk fra intervjuene er at elevene bruker lite tid til forberedelse og etterarbeid i tilknytning til et DKS-besøk, selv om det varierer mellom lærerne og fra fag til fag. Kulturkontaktene har faste rutiner på å spre informasjonsmaterialet fra DKS til de faglærerne det er relevant for, og det er opp til hver enkelt lærer i hvorvidt, i hvilken grad og ev. hvordan det skal knyttes til undervisningen.

Informasjonsmaterieill: Lærerne/kulturkontaktene opplever informasjonsmaterialet som sendes ut fra DKS som godt tilpasset innholdet i læreplanen, noe som gjør det enkelt for den enkelte lærer å trekke veksler på DKS-tilbudet i undervisningen dersom det er ønskelig.

Læring vs. kunstopplevelse: Et hovedinntrykk fra intervjuene er at både kulturkontakter og lærere knytter DKS-tilbudene til undervisningen der det passer inn, men at de samtidig er opptatt av at noen ganger er selve kunstopplevelsen det viktigste.

5.4 Organisering og logistikk

Kulturkontaktene: Ved alle skolene vi besøkte er alt praktisk ansvar rundt organiseringen av DKS-besøkene, inkludert kontakt med DKS Buskerud og videreformidling av informasjon til relevante personer, lagt til kulturkontakten. Det ses på som hensiktsmessig at de som har kulturkontaktfunksjonen ikke har ordinære lærerstillinger, men heller stillinger som er mer fleksible og har mer tid til administrasjon enn rene undervisningsstillinger har.

Kulturverter: Ved noen av skolene har man faste elever som er kulturverter med praktiske oppgaver i forkant, under og i etterkant av et DKS-besøk. Ved andre skoler går denne oppgaven på omgang, er del av et valgfag eller ligger i elevrådsvervet.

Informasjon: Informasjonen fra DKS Buskerud oppleves som god og lett tilgjengelig på DKS Buskeruds nettsider, og kommunikasjonen med kontaktpersonen i fylket fungerer godt. Et suksesskriterium er at informasjonen kommer tidlig nok til at skolene har mulighet til å legge DKS-besøkene inn i timeplanen før resten av året skal planlegges. DKS Buskerud får gode skussmål fra kulturkontaktene i sitt informasjonsarbeid mot skolene.

Arena: De aller fleste DKS-tilbudene foregår i skolens egne lokaler – i gymsaler, aulaer, klasserom og bibliotek. Både elever og lærere har gode erfaringer med det, men det gis også uttrykk for at de fysiske fasilitetene ved skolene ikke er optimale. Elevene verdsetter dessuten å komme ut av skolen og oppleve et DKS-arrangement i andre lokaler enn de er vant til. I tilfeller der det innebærer at de må bruke litt tid på å forflytte seg, enten det er til fots eller med buss, ses det på som et kjærkomment avbrekk i en travel skolehverdag. Lærerne på sin side er opptatt av at transport kan ta for mye tid.

5.5 DKS' rolle og status i skolen

Holdningsendring: Både elever og lærere setter pris på og ser på DKS-besøkene som en selvfølgelig del av skoletilværelsen. I følge flere av informantene har det skjedd en holdningsendring blant lærerne når det gjelder tilpasning til og forståelse for at det brukes tid til DKS.

DKS og skolens øvrige aktivitet: Samtidig brukes det liten tid på for- og etterarbeid i forbindelse med DKS-besøk og det relateres i relativt liten grad til pensum og undervisningen.

Kommunalt DKS-tilbud: Statusen de lokale DKS-tilbudene har, varierer fra skole til skole og ser ut til å være avhengig av innholdet i og omfanget av dette tilbudet. Ved noen skoler legges det opp til at det kommunale tilbudet skal bestå i mye egenaktivitet i samarbeid med lokale, profesjonelle kunstnere. Ved andre skoler består det kommunale tilbudet i mer tradisjonelle museums- og kulturminnebesøk.

Elevenes holdninger: Hvilken status DKS har i skolen kan også ses ut i fra elevenes engasjement i forkant av, under og i etterkant av et arrangement. I følge både elever og lærere varierer elevenes engasjement avhengig av både tema, kunstuttrykk og grad av involvering. Elevene kan ofte komme med kritiske kommentarer til form og innhold, men som regel er de positive til DKS-besøkene.

Avbrekk: At DKS-besøkene gir et avbrekk i skolearbeidet er ut fra elevenes perspektiv vel så viktig som at det gir muligheter til kunst- og kulturopplevelser eller at det ses på som alternative måter til læring.

5.6 Er målsettingene oppfylt?

Denne brukerundersøkelsen har altså tatt utgangspunkt i to hovedspørsmål. Når det gjelder det første spørsmålet – i hvilken grad DKS-tilbudet i fylket svarer til målsettingene for DKS Buskerud – vil vi si følgende:

- DKS Buskeruds målsetting nr. 1, om å medvirke til at ungdomsskoleelevene i fylket får oppleve et profesjonelt kunst og kulturtilbud er i stor grad oppnådd.
- Målsetting nr. 2, om at DKS Buskerud skal medvirke til å utvikle en helhetlig innlemmelse av kunstneriske og kulturelle uttrykk i realiseringen av skolens læringsmål, ser ut ifra vårt materiale ut til at bare delvis oppnås. Det kan også se ut til at skolene selv ikke ønsker realisering av læringsmål som det mest sentrale med DKS.
- I hvilken grad målsetting nr. 3, om at DKS Buskerud formidler kunst og kultur på en måte som gir elevene verdifulle opplevelser og setter dem i stand til å møte kulturelle utfordringer i dag og i fremtiden på en reflektert og konstruktiv måte, er et stort og vanskelig spørsmål å besvare empirisk. Basert på våre samtaler med ungdomsskoleelevene vil likevel mene at vi har grunnlag for å si at dette er ungdommer som er i stand til å verdsette og reflektere rundt kunstneriske og kulturelle opplevelser de har fått, blant annet gjennom DKS.

I forlengelse av dette, kan vi også si at DKS-tilbudet i Buskerud i ganske stor grad synes å oppfylle intensjonene om å gi gode kulturopplevelser til ungdomsskoleelevene (jf. hovedspørsmål 2 over.)

5.7 Sluttkommentar

Intervjumaterialet i denne evalueringen fortjener noen ytterligere kommentarer knyttet til et par dikotomier som ofte dukker opp i forskning omkring kulturtilbud generelt og Den kulturelle skolesekken spesielt.

Den første kommentaren er knyttet til dikotomien sentrum – periferi. Den kulturelle skolesekken er en nasjonal satsing som skal bidra til at alle skoleelever i Norge får møte profesjonell kunst og kultur av alle slag uavhengig av hvor de bor (jf. <http://www.kulturradet.no/dks/mal-og-prinsipper>). Skolene vi har valgt ut i denne evalueringen ligger i kommuner av ulik størrelse og med ulikt omfang på det profesjonelle kulturtilbudet i kommunene. Elevene som er intervjuet er med andre ord hjemmehørende i både små landkommuner langt unna kulturhus o.l. og store bykommuner med godt utviklet tilbud av konserter, scenekunst m.m.⁹ Ønsket om denne bredden i utvalget var basert på en antakelse om at DKS kunne vise seg å spille en viktigere rolle i kommuner hvor det øvrige profesjonelle kulturlivet er lite og der det er lang avstand til andre kultursentra, enn i kommuner der tilgangen på profesjonell kultur er god. Vårt materiale har imidlertid ikke vist seg å kunne bekrefte en slik forskjell. Selv om ungdomsskoleelever i byene i fylket har bedre tilgang til eksempelvis konserter og teaterforestillinger på fritiden enn ungdomsskoleelever i mer perifere deler av fylket har, har vi ikke empirisk grunnlag for å hevde at DKS spiller en mindre viktig rolle i sentrum enn i periferien. Gjennom intervjuene har det blitt tydelig at elever ved byskolene ikke nødvendigvis besøker konsertsteder og teatre mer enn elever ved bygdeskoler. Noe av forklaringen kan ligge i at ungdomsskoleelever tilhører en aldersgruppe som gjerne faller litt mellom to stoler; de er for voksne for barneforestillinger og for unge for arrangementer med 18-års aldersgrense. En annen forklaring kan ligge i generelle endringer i kulturbruk blant ungdom, der nett- og skjermbaserte aktiviteter har blitt mer dominerende på bekostning av teater-/konsertbesøk m.m. Selv om vårt materiale ikke tydeliggjør noen forskjell mellom landkommuner og bykommuner når det gjelder hvordan elevene opplever DKS-tilbudet, er dette en problemstilling som det ville vært interessant å følge opp med mer dyptgående studier.

Den andre kommentaren er knyttet til dikotomien pedagogikk – kunst. Tidligere forskning på DKS har blant annet pekt på at samarbeidet mellom, og en felles forståelse på tvers av pedagogiske og kunstneriske perspektiver har vært en utfordring (jf. Hylland m.fl. 2011). Resultatene fra denne brukerundersøkelsen kan imidlertid tolkes som at det finnes en forholdsvis stor grad av forståelse mellom disse to posisjonene når det kommer til praktisk samarbeid i Buskerud. Kulturkontaktene i undersøkelsen er positive i sine vurderinger av innholdet i DKS-tilbudet og den måten DKS Buskerud forholder seg til skolens læringsmål i sin programmering. Kulturkontaktene er også positive til hvordan informasjonsmateriellet er utformet med tanke på læringsverdi. Dette kan forstås som at DKS Buskerud i stor grad lykkes i å tilpasse kunstproduksjonene til skolenes pedagogiske formål. På den annen side understreker kulturkontaktene at det slett ikke alltid er ønskelig å benytte kunstproduksjonene som en del av den pedagogiske virksomheten, og at kunsten ofte bare skal få være nettopp det; kunst. Dette kan tolkes som at pedagogene også har åpnet seg i motsatt retning; for kunstnernes posisjon. Det er mulig at denne gjensidige tilpasningen og åpenheten for hverandres perspektiver nettopp er et resultat av 15 år med DKS i Buskerud-skolene. Et viktig suksesskriterium synes uansett å være at informasjonen fra DKS Buskerud er god og kommer før planleggingen av skoleåret, kombinert med at skolene har innarbeidet effektive rutiner for å planlegge DKS-besøkene gjennom året. At DKS-besøkene bare i liten grad integreres i undervisningen,

⁹ Se Norsk kulturindeks, Kleppe 2013, for en oversikt over omfanget av profesjonelt kulturtilbud i de ulike kommunene i Buskerud.

kan samtidig tyde på at kunst og pedagogikk fortsatt representerer to ulike forståelser som ikke så enkelt lar seg forene.

Referanser

- Aslaksen, E. K., J. S. Borgen og A. T. Kjørholt 2003: Den kulturelle skolesekken: forskning, utvikling og evaluering. Oslo: Norsk institutt for studier av forskning og utdanning.
- Bakken, A. 2014: Ungdata. Nasjonale resultater 2013. NOVA Rapport 10/14. Oslo: NOVA.
- Bjørnsen, E. 2009: Norwegian Cultural Policy: A Civilising Mission? Ph.D-avhandling. (Centre for Cultural Policy Studies), Warwick: University of Warwick.
- Borgen, J. S. 2001: Møter med publikum. Formidling av nyskapende scenekunst for barn og unge med prosjektet LilleBox som eksempel. Arbeidsnotat nr. 43. Oslo: Norsk kulturråd.
- Borgen, J. S. 2003a: Kommunikasjonen er kunsten. Evaluering av prosjektet Klangfugl - kunst for de minste. Arbeidsnotat nr. 57. Oslo: Norsk kulturråd.
- Borgen, J. S. 2003b: Den kulturelle skolesekken - utfordringer og kompetansebehov. Norsk pedagogisk tidsskrift 1-2. (s. 36-42).
- Borgen, J. S. 2005: Kunstaktiv ungdom på internett: evaluering av nettstedet www.Trafo.no. Rapport 1/2005. Oslo: NIFU STEP.
- Brevik, J.-K. og C. Christophersen 2013: Den kulturelle skolesekken. Oslo: Norsk kulturråd.
- Børresen, B., Malmhøster, B. 2003: La barna filosofere. Den filosofiske samtalen i skolen. Kristiansand: Høgskoleforlaget
- Dalaaker, D. 2007: Kultur i skolesekken - et møte mellom kunstfeltet og utdanningsfeltet. Hovedoppgave ved Pedagogisk forskningsinstitutt. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Digranes, I. 2009: Den kulturelle skolesekken. Narratives and myths of educational practice in DKS projects within the subject art and crafts. (Ph.D-avhandling.) Oslo: Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo.
- DKS Buskerud: Strategiplan 2013-2016
- Evjen, G. 2005: Kulturkonsumentene - en evaluering av Den kulturelle skolesekken, Med vekt på storbymodellen i Bergen. Masteroppgave i dramapedagogikk. Bergen: Høgskolen i Bergen.
- Fossheim, H., J. Hølen og H. Ingierd (red.) 2013: Barn i forskning. Etske dimensjoner. De nasjonale forskningsetiske komiteer.
- Haugsevje, Å. D., M. T. Heian og O. M. Hylland 2015: Resultater fra NM i kunstløft. Evaluering av Kunstløftets andre periode 2012-2015. Norsk kulturråd. Bergen: Fagbokforlaget. (Rapport under publisering).
- Haugsevje, Å. W. 2002: Inspirasjon eller distraksjon? Evaluering av forsøket med «full pakke» profesjonell kunst- og kulturformidling som del av den kulturelle skolesekken i Buskerud. Arbeidsrapport nr. 10. Bø: Telemarksforskning.
- Haukelien, H. 2007: Dus - Den unge scenen: en evaluering. Bergen: Fagbokforlaget.

- Haukelien, H. og B. Kleppe 2009: Kulturkunnskap i en kunnskapskultur - en evaluering av forsøk med Den kulturelle skolesekken i videregående skole. Rapport nr. 254. Bø: Telemarksforskning.
- Hylland, O. M. (upublisert notat): Kultur for å delta - survey om kulturbruk. Kulturell deltagelse blant ungdomsskoleelever i Drammen. TF-notat. Bø: Telemarksforskning.
- Hylland, O. M., B. Kleppe og H. Stavrum 2011: Gi meg en K. En evaluering av Kunstløftet. Norsk kulturråd. Oslo: Norsk Kulturråd.
- Johannesen og Sørensen 2011: Rapport fra evaluering av Den kulturelle skolesekken (DKS) i Buskerud. Synovate.
- Kleppe, Bård 2013: Norsk kulturindeks 2012. Resultater for Buskerud. TF-notat nr. 2/2013. Bø: Telemarksforskning.
- Lidén, H. 2004: "Tørrfisker stinka, men kahytten var topp" - en oppfølgingsstudie av to modeller for organisering av Den kulturelle skolesekken. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Nyrud, M. T. 2008: Hvilken historie? En diskursanalyse av museumsformidling innenfor Den kulturelle skolesekken. Masteroppgave i kulturstudier. Bø: Høgskolen i Telemark.
- Olsholt, Ø., M. Lahaise og A. Schjelderup 2008: Filosofiske samtaler i barnehagen. Å ta barns tenkning på alvor. Oslo: Kommuneforlaget.
- Repstad, P. 1993 (1987): Mellom nærhet og distanse. Kvalitative metoder i samfunnsfag. Oslo: Universitetsforlaget.
- Rørsgaard, U. T. 2006: Oppdagelse og oppdragelse. Den kulturelle skolesekken sett i lys av dansesbegrepet. Hovedfag i teatervitenskap. Bergen: Universitetet i Bergen.
- St.meld. nr. 38 (2002-2003): Den kulturelle skolesekken. Oslo: Kultur- og kirke departementet.
- St.meld. nr. 39 (2002-2003): «Ei blot til Lyst»: Om kunst og kultur og i tilknytning til grunnskolen. Oslo: Utdannings- og forskningsdepartementet.
- St.meld. nr. 8 (2007-2008): Kulturell skolesekk for framtida. Oslo: Kultur- og kyrkjedepartementet.

